

Pasūtītājs:

**Valsts reģionālās attīstības
aģentūra**

Adrese: Elizabetes iela 19, Rīga
LV-1010

Tālr.: 67079000

Fakss: 67079001

Epasts: vraa@vraa.gov.lv

WWW: www.vraa.gov.lv

Izpildītājs:

SIA „Konsorts”

Adrese: Olīvu iela 9, 2. stāvs
Rīga, LV-1004

Tālr.: 67216793

Fakss: 67216771

Epasts: office@konsorts.lv

WWW: www.konsorts.lv

**LATVIJAS PILSĒTU UN LAUKU TERITORIJU
MIJIEDARBĪBAS IZVĒRTĒJUMS**

(Pakalpojuma līguma Nr.: 08/176)

Gala ziņojuma kopsavilkums

K. Timofejevs
SIA "Konsorts" izpilddirektors
19.06.2009., Rīga

Rīga,
2009.gada jūnijs

Saturs

| | |
|--|-----------|
| 1. IEVADS | 3 |
| 2. METODOLOĢIJA | 3 |
| 3. TIPOLOĢIJU IZVĒLE | 6 |
| 4. ĀRVALSTU PIEREDZES KOPSAVILKUMS | 8 |
| 4.1. PILSĒTU UN LAUKU MIJIEDARBĪBAS GALVENIE ASPEKTI..... | 9 |
| 4.2. REĢIONĀLĀS POLITIKAS | 12 |
| 4.3. GALVENĀS PLŪSMAS..... | 13 |
| 5. PRIEKŠLIKUMU REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS POLITIKAS PILNVEIDOŠANAI KOPSAVILKUMS | 15 |
| 6. PROBLĒMU RISINĀŠANAI PIEDĀVĀTO POLITIKAS ALTERNATĪVU KOPSAVILKUMS | 25 |
| 7. IETEIKUMI LAUKU TERITORIJU ATTĪSTĪBAS NOVĒRTĒŠANAS INSTRUMENTIEM..... | 33 |
| 8. SECINĀJUMI..... | 34 |

1. Ievads

Saskaņā ar līgumu Nr. 08/176, kas noslēgts starp Valsts reģionālās attīstības aģentūru un SIA „Konsorts” 2008.gada 10.oktobrī, SIA „Konsorts” izstrādā pētījumu „Latvijas pilsētu un lauku mijiedarbības izvērtējums”.

Šis dokuments ir Secinājumu un ieteikumu kopsavilkums reģionālās politikas pilnveidošanai un pilsētu politikas izstrādei, kurā ir ietverta tabula ar ieteikumiem pilsētu politikas izstrādei.

Pētījuma izstrādi veikuši šādi eksperti:

- Laila Kūle, Mg. vides pārvaldība
- Uldis Osis, Dr.oec., prof.
- Ināra Stalidzāne, Dr.oec.
- Tālis Tisenkopfs, Dr.soc., prof.
- Aivars Timofejevs, MScBA
- Kaspars Timofejevs, Mg.sc.soc.

2. Metodoloģija

Kopumā pilsētu un lauku teritoriju mijiedarbības izvērtēšanas metodes var iedalīt:

- kvantitatīvajās,
- kvalitatīvajās,
- diskursa,u.c. pētījumi¹, piemēram, pētot politikas un attīstību no lauku vai pilsētu dažādo lietotāju skatu punktiem jeb diskursiem, kur katram no tiem ir cits ideālais tēls un cits iespējamais mērķis uz ko teritorijām vajadzētu virzīties.

Pētījuma ievaddaļa balstās uz starptautiskajiem pētījumiem par teritoriju attīstību un to ietekmējošiem faktoriem. Visus šos pētījumus var iedalīt divās grupās: konkrētu teritoriju izpētes rezultātu apraksti un vispārējās teritoriju attīstības teorijas. Pamatojoties uz šiem pētījumiem tika izveidotas Latvijai piemērotas teritoriju tipoloģijas, kā arī vispārējais pētījuma teorētiskais ietvars.

Pamatojoties uz citu valstu pieredzi, kuras aprakstīta teorētiskajos pētījumos, tika noteikti kvantitatīvie un kvalitatīvie dati, kas nepieciešami pilsētu un lauku mijiedarbības novērtēšanai Latvijā.

Datu analīze tika veikta izmantojot MS Excel. Tādēļ kvalitatīvie dati tika kvantificēti lai tos būtu iespējams iekļaut analīzē. Tā ,piemēram, lai novērtētu teritoriju pievilcību tikai izvērtēta upju, ezeru, dabasparku un aizsargājamo dabas teritoriju intensitāte konkrētajā pagastā, kas tika novērtēti pēc skalas 0-3, kur 0 nozīmē, ka parādība nav novērota, bet 3 nozīmē ka parādība ir plaši sastopama un ietekmē visu teritoriju.

Kopumā pētījumā tika iekļautas 518 teritorijas- pagasti, pilsētas, novadi un republikas pilsētas. Pētījumā netika iekļauti tie pagasti, kas apskatāmajā laika periodā (2004-2007 g) bija apvienojušies vai kā citādi mainījuši savu statusu. Tas tiek pamatots ar faktu ka par šīm teritorijām statistikas dati nebija pieejami vai bija grūti pieejami.

Pilns datu avotu un iekļauto teritoriju saraksts ir norādīts Tabulā Nr.1.

¹ Hastings, A. (1999). Discourse and Urban Change: Introduction to Special Issue, *Urban Studies*, 36(1), 2-12.

Tabula 1. Datu avotu un iekļauto teritoriju saraksts

| Nosaukums | Mērvienība | Avots | Laika periods | Analizējamo teritoriju skaits |
|---------------------------------------|-------------------|--------------------------------------|-------------------|-------------------------------|
| Iedzīvotāji | gab | CSP | 2004-2007 | 519 |
| Teritorijas platība | ha | "Enciklopēdija Latvijas pagasti", | dati 2001.g. | 478 |
| Valsts nozīmes ceļi (A ceļi) | skaits | "Enciklopēdija Latvijas pagasti", | dati 2001.g. | 478 |
| Reģiona nozīmes ceļi (P ceļi) | skaits | "Enciklopēdija Latvijas pagasti", | dati 2001.g. | 478 |
| Upes teritorijā | skala no 0 līdz 3 | "Enciklopēdija Latvijas pagasti", | dati 2001.g. | 478 |
| Ezeri teritorijā | skala no 0 līdz 3 | "Enciklopēdija Latvijas pagasti", | dati 2001.g. | 478 |
| Dabas parki teritorijā | skala no 0 līdz 3 | "Enciklopēdija Latvijas pagasti", | dati 2001.g. | 478 |
| Atkritumu poligoni teritorijā | skaits | VIDM | dati 2009.g. | 478 |
| Mazās ostas teritorijā | Skaits | SAM | dati 2009.g. | 478 |
| Mītiskie lauki | skaits | Ekspertu vērtējums | dati 2001-2009.g. | 478 |
| Pilsētas robeža | ir /nav | "Enciklopēdija Latvijas pagasti", | dati 2001.g. | 478 |
| Valsts rob | ir /nav | "Enciklopēdija Latvijas pagasti", | dati 2001.g. | 478 |
| Jūras krasts | ir /nav | "Enciklopēdija Latvijas pagasti", | dati 2001.g. | 478 |
| lauksaimniecībā DEKLARĒTĀ PLATĪBA, | ha LIZ | Zemkopības ministrija | (16.01.2009.) | 478 |
| Iedzīvotāju ienākumu nodoklis | uz 1 iedz Ls | VRAA dati | 2005-2008.g. | 519 |
| Bezdarba līmenis | % | VRAA dati | 2005-2008.g. | 519 |
| Infrastruktūras uzņēmumi | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| Izglītība uzņēmumi | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| Kultūra un sports uzņēmumi | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| medicīnas uzņēmumi | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| pārvadājumu uzņēmumi | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| Sociālie pakalpojumi | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| Reģistrācija, uzraudzība un kontrole | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| Drošība | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| Bērnudārzi | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| Augstskolas | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| Lauksaimniecība | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| Ražošana | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| Transports | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz | 519 |

| | | | | |
|--|------------|--------------------------------------|---------------|-----|
| | | dati | 01.05.2009 | |
| Tirdzniecība | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| Pakalpojumi | gab | SIA Latvijas tālrunis apkopotie dati | uz 01.05.2009 | 519 |
| Skolēnu skaits skolās | gab | Izglītības ministrija | uz 2007/2008 | 427 |
| Meži | ha | Valsts meža dienests | | 478 |
| Granti | Ls | VRAA dati | 2005-2008 | 519 |
| autobuss | ir vai nav | 1180 trasporta uzziņas | uz 31.05.2009 | 40 |
| cik bieži dienā iet autobuss | reizes | 1180 trasporta uzziņas | uz 01.05.2009 | 40 |
| iet uz admin centr. Ceļā pavadītais laiks | minūtes | 1180 trasporta uzziņas | uz 01.05.2009 | 40 |
| reģ galvasp. Ceļā pavadītais laiks | minūtes | 1180 trasporta uzziņas | uz 01.05.2009 | 40 |
| Līdz Rīgai - pavadītais laiks | minūtes | 1180 trasporta uzziņas | uz 01.05.2009 | 40 |
| Vilciens | ir/nav | 1180 trasporta uzziņas | uz 01.05.2009 | 40 |
| Vilciens cik bieži dienā iet uz admin centru | reizes | 1180 trasporta uzziņas | uz 01.05.2009 | 40 |
| Vilciens iet uz admin centr. Ceļā pavadītais laiks | minūtes | 1180 trasporta uzziņas | uz 01.05.2009 | 40 |
| Vilciens līdz reģ galvasp. Ceļā pavadītais laiks | minūtes | 1180 trasporta uzziņas | uz 01.05.2009 | 40 |
| Vilciens līdz Rīgai - pavadītais laiks | minūtes | 1180 trasporta uzziņas | uz 01.05.2009 | 40 |
| | | | | |

Papildus iepriekš minētajais datu analīzei tika veiktas fokus grupu intervijas pagastos un pilsētās ar mērķi iegūt precīzāku informāciju par mijiedarbību ietekmējošiem faktoriem. Intervijas tika veiktas sekojošās teritorijās:

Tabula 2. Teritorijas, kurās tika veiktas intervijas

| Kurzeme | Vidzeme | Zemgale | Latgale | Rīgas reģ |
|---------------------------|-------------------|----------------|--------------------------|--------------------------------|
| Grobiņas pilsēta | Valmieras pilsēta | Bauska | Goliševa | Mārupe |
| Jūrkalne | Valmieras pagasts | Eleja | Strūžāni | Ainaži |
| Sakas novads ar Pāvilostu | Seda | Dāviņi | Naujiene | Salacgrīva ar lauku teritoriju |
| Otaņķi | Naukšēni | Skaistkalne | Preiļu novads ar pilsētu | Meņģeles pagasts |
| Nīca | Kauguri | Svēte | Eglaine | Stopiņu novads |

| | | | | |
|--------|--------|--------|--|-------------------|
| Kalēti | Kaive | Tēvete | | Carnikavas novads |
| | Kocēni | | | |

Visi iepriekš minētie dati tika apkopoti un analizēti izmantojot MS Excel lai noteiktu tos faktorus, kas ietekmē teritoriju mijiedarbību.

3. Tipoloģiju izvēle

Lauku-pilsētu mijiedarbību raksturojošas tipoloģijas tika izvēlētas pēc vairākiem principiem. To izvēles principi tika balstītas uz citu valstu pieredzi un atbilstoši jaunākajām zinātniskajām atziņām par vietu un plūsmu nozīmi telpas uztverē un izmantošanā² un uz vietām balstītu (*placed-based*) jauno lauku un reģionālās attīstības politiku, ko atbalsta OECD un ES institūcijas un politikas dokumenti³. Ja lauku teritorija un pilsētu teritorija tiek uztverta kā vieta ar unikālu raksturojumu ar tikai konkrētai vietai piemītošām īpašībām un vēsturisko, ģeogrāfisko un sociālo kontekstu, vietas identitāti un vietējo kopienu, kas šis vērtības uztur un attīsta, tad sadarbība starp šādām vietām (lauku un pilsētu teritorijām vai starp dažādām pilsētu teritorijām, retāk starp dažādam lauku teritorijām) ir iespējama noteiktas apmaiņas ceļā (informācijas, cilvēku, preču, pakalpojumu), kas savieno atsevišķas vietas (īpaši to kodola teritorijas) plūsmu veidā.

Autori atzīst, ka, lai lauku-pilsētu mijiedarbības varētu intensificēt un tās notiktu tā, ka no tām iegūtu, gan lauki, gan pilsētas, vispārējām pilsētu un lauku attīstības atšķirībām, tāpat kā centra-perifērijas atšķirībām, Latvijas gadījumā, atšķirībām starp galvaspilsētu un lielajām pilsētām un pārējās teritorijām nevajadzētu pārsniegt tādu līmeni, kurā mūsdienīgas pilsētu un lauku mijiedarbības nebūtu iespējamās vai būtu apgrūtinātās. Piemēram – vispārējam transporta un informācijas komunikāciju pieejamībai, valodas, tehniskajām un citām prasmēm un zināšanām, pamata pakalpojumu nodrošinājumam jābūt salīdzināmām starp laukiem un pilsētām un centru un perifēriju, lai sadarbība, t.i., mijattiecības varētu vispār notikt.

Pētījuma autori, ņemot vērā, ka kopumā vidēji lauku teritorijas Latvijā ir vājāk attīstītas nekā pilsētu teritorijas, kā arī, ka vienlaikus lauku-pilsētu mijiedarbību projektam tiek veikts projekts par pilsētu politiku Latvijā, izvēlējas fokusēt savu izpēti uz lauku teritorijām. Tika nolemts, ka lauku teritorijās, tiks identificētas jebkura veida aktivitātes, kuras saistās ar tuvāko un tālāko pilsētu mijiedarbību un partnerattiecībām. Lauku-pilsētu mijiedarbības teritorijas tika izdalītas sākotnēji balstoties uz vispārējo

² Castells, M. (1996, second edition, 2000). *The Rise of the Network Society, The Information Age: Economy, Society and Culture Vol. I.* Cambridge, MA; Oxford, UK: Blackwell. , Castells, M. (1997), second edition, 2004). *The Power of Identity, The Information Age: Economy, Society and Culture Vol. II.* Cambridge, MA; Oxford, UK: Blackwell. Castells, M. (1998, second edition, 2000). *End of Millennium, The Information Age: Economy, Society and Culture Vol. III.* Cambridge, MA; Oxford, UK: Blackwell.

³ An Agenda for a Reformed Cohesion policy: A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations: Independent Report prepared at the request of Danuta Hübner, Commissioner for Regional Policy by Fabrizio Barca, April 2009, http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/future/pdf/report_barca_v2104.pdf

pieejamo informāciju par Latvija, ārvalstu pieredzi un zinātniskajām atziņām. Sākotnēji tika izdalītas šādas teritorijas:

- piepilsētas lauki (neliels attālums no lielākas pilsētas, daudzveidīga un fragmentāra izmantošana, t.sk. dzīvojamās, rekreācijas, rūpnieciskās un citas teritorijas izmantošanas);
- „pievilcīgie” lauki (lauku teritorijas pie ūdeņiem, paugurainās vietās vai citās ainaviski pievilcīgās vietās, var būt dažāds attālums no lielākas pilsētas, pilsētnieku ietekmes pieaugums lauku teritorijās, lauku nodarbinātības dažādošanās, t.sk. lauku tūrisms un veselības aizsardzība);
- specializētās lauksaimniecības un/vai mežsaimniecības teritorijas (zināšanu ietilpīga, intensīva ar augstu pievienoto vērtību lauksaimniecība, daudzveidīga un specializēta mežsaimniecība – šādas teritorijas bieži ir tuvāk lielākām pilsētām, nepieciešami specializēti pakalpojumi);
- tradicionālās lauksaimniecības un/vai mežsaimniecības teritorijas (ekstensīva lauksaimniecība un mežsaimniecība, maza pievienotā vērtība, daudziem lauku iedzīvotājiem naturālās saimniecības);
- derīgo izrakteņu ieguves teritoriju lauki (lauku teritorijas, kur nozīmīgs īpatsvars derīgo izrakteņu ieguves teritorijām, piemēram, kūdras vai būvmateriālu ieguve);
- pierobežas lauku teritorijas (lauku teritorijas, kur mijiedarbību ar pilsētām ietekmē pierobežas īpašais režīms);
- transporta plūsmu koridoru un „vārtu” lauki (lauku teritorijas, kas atrodas tiešā ietekmē no nozīmīgām transporta plūsmu teritorijām – autoceļiem, dzelzceļa stacijām, ostām, lidostām, naftas un gāzes vadu apsaimniekošanas vietām, robežšķērsošanas vietām utt.);
- aizsargājamo dabas teritoriju lauki (lauku teritorijas ar nozīmīgu teritorijas daļu, kurai ir ierobežojumiem un, lai nodrošinātu dabas aizsardzības režīmu);
- poligonu lauki (lauku teritorijas ar nozīmīgiem ierobežojumiem, lai nodrošinātu īpašas cilvēkiem kaitīgas vai bīstamas aktivitātes – atkritumu novietošanu, citu bīstamu aktivitāšu veikšanu, t.sk. ražošanu);
- nacionālās nozīmes „mītiskie lauki” (lauku teritorijas, kas nozīmīgas sabiedrības apziņā (caur masu saziņas līdzekļiem, mākslu, vēsturi), „mītiskie lauki” var neatbilst realitātei. Nozīmīgi lauku vietu zīmoli, arī produkti ar noteiktu ģeogrāfisku vietas izcelsmi. Tie vai nu tiek izmantoti, t.i., komercializēti, vai arī ne tiek izmantoti, bet ir potenciāli izmantojami);
- iekšējās perifērijas lauki (teritorijas ar sliktu sasniedzamību un nenozīmīgu ekonomisko aktivitāti);
- lauki pilsētas administratīvajās robežās (t.i., primārās ekonomiskās aktivitātes un to teritorijas pilsētās kā siltumnīcu saimniecības, zirgi rekreācijā un tūrismā, palienu plāvu plāušana un citu dabas aizsardzības teritoriju apsaimniekošana, zvejniecības aktivitātes, ģimenes mazdārziņu platības ar "hobija" tipa lauksaimniecību, mežsaimnieciskās aktivitātes pilsētas mežos utt.);
- mazo ostu teritorijas un piekrastes lauki.

Fokusa grupu un padziļināto interviju gaitā lauku pašvaldībās un atsevišķās mazajās un vidējās pilsētās tāpat analizējot statistisko, kartogrāfisko un citu informāciju, tika identificēti, vai šādas teritorijas un tām sākotnēji sniegtie raksturojumi Latvijā pastāv. Darba gaitā tika apvienotas tradicionālās un specializētās lauksaimniecības teritorijas, jo izpēti gaitā tika konstatēti, ka lauksaimniecības aktivitātes teritorijās nav tik specifiski nodalāmas. Balstoties uz pētījuma laikā ievāktu kvalitatīvo un kvantitatīvo

informāciju tika izveidota galīgā lauku-pilsētu teritoriju tipoloģija. Šī tipoloģija ir mērķēta uz reģionālo politiku pasākumiem, un piemēram, neapskata zemes izmantojuma problēmas, kas rodas lauku teritorijās pilsētu attīstības rezultātā. Jāņem vērā, ka lauku-pilsētu mijiedarbības teritoriju tipoloģijai ir nozīme tad, ja tā kalpo noteiktu politikas instrumentu izstrādāšanai un pielietošanai. Gadījumā, ja ekonomiskā vai sociālā attīstība mainās, mainās pieejas attiecībā uz reģionālā vai cita atbalsta politikām, teritoriju tipoloģija ir jāpārskata. Esošās tipoloģijas grupas **vienu otru neizslēdz** un atsevišķas lauku vai mazo pilsētu teritorijas var ietilpt vairākās tipoloģijas grupās. Esošās tipoloģijas grupas ņem vērā, ka lauki nav homogēni, ka to problēmas ir fragmentētas un atkarīgas gan no ģeogrāfiskā novietojuma, dabas apstākļiem un resursiem, vēsturiskās vietas attīstības, vietējās kopienas, esošās infrastruktūras un pakalpojumu nodrošinājuma, sociālās uztveres par konkrēto vietu, un citiem apstākļiem.

Lauku-pilsētu mijiedarbības teritoriju tipoloģija tika izveidota baltoties uz morfoloģisko principu ,t.i., lielākās pilsētas un nozīmīgākās plūsmas (it īpaši tās, kurām ir **fiziska izpausme**, piemēram, transporta koridori, robežpāreju vietas, ostas utt.) un lauku teritorijas. Otrs aspekts, kas tika ņemts vērā ir **lauku attīstības potenciāls** – no vienas puses **attīstības iespējas** (resursi lauksaimniecībai un mežsaimniecībai, dabas resursi – derīgie izrakteņi un alternatīvās enerģijas avoti, resursi rekreācijai un tūrismam (pievilcīgie lauki), resursi pārtikas ražošanai un radošām aktivitātēm (mītiskie lauki), telpas resursi un esošie infrastruktūras objekti - iespējas izvietot ražošanas objektus, transporta koridori, ostas, robeža, u.c.) un no otras puses **attīstības ierobežojumi** (aizsargājamās teritorijas, poligoni, saglabājamās lauksaimniecības un mežsaimniecības teritorijas, attālums no pilsētām un sliktas pieejamības teritorijas – iekšējā perifērija un pierobeža). Jāņem vērā, ka atsevišķas reģionālās attīstības problēmas, var pārveidot par iespējām, un savukārt kombinējot atšķirīgās lauku teritorijas un apvienojot tās ar pilsētu teritorijām, un to attīstības potenciāliem, piemēram, reģionālā vai novadu kontekstā, var iegūt papildinošu uz attīstību vērstu efektu. Jo lielāku šo pozitīvo attīstības iespēju kombinācija, t.i., **tipoloģiju daudzveidība**, jo lielāka iespējamība, ka teritorija ir ekonomiski vai sociāli attīstītāka. Savukārt vienpusēji attīstītas teritorijas ir vieglāk pakļautas attīstības izaicinājumiem un nebūs tik pievilcīgas ne iedzīvotājiem, ne viesiem, ne investoriem.

Līdzīgi kā citās valstīs, pētījuma autori izdalīja teritorijas, kuras ietekmē pilsētas ar lielu iedzīvotāju skaitu. Šajā grupā ietilpst piepilsētu lauki. Latvijas gadījumā Rīgas ietekme ir ļoti nozīmīga un attiecīgi tās ietekmētās citas pilsētas un lauku teritorija aizņem gandrīz pusi Latvijas teritorijas. Par Rīgas ietekmi uz apkārtējo teritoriju (funkcionālo jeb svārstmigrācijas Rīgas reģionu jeb Rīgas aglomerāciju) ir veikti pētījumi, savukārt par citu pilsētu ietekmi šādi pētījumi veikti sen, vai arī to nav. Autori darba gaitā izmantoja visu pieejamo informāciju, lai noteiktu pilsētu ietekmi uz teritoriju konkrētā pētījuma iespēju robežās. Tomēr jāvērs uzmanība, ka attiecībā uz funkcionālo pilsētu teritoriju noteikšanu un to vienotu kritēriju izstrādāšanu Latvijai ir nepieciešams padziļināts pētījums.

4. Ārvalstu pieredzes kopsavilkums

Uzsākot pilsētu un lauku mijiedarbību analīzi Eiropas valstīs, tika apzināti literatūras avoti un veikta to izvērtēšana, lai sagatavotu detalizētu analīzi un sniegtu vērtējumu

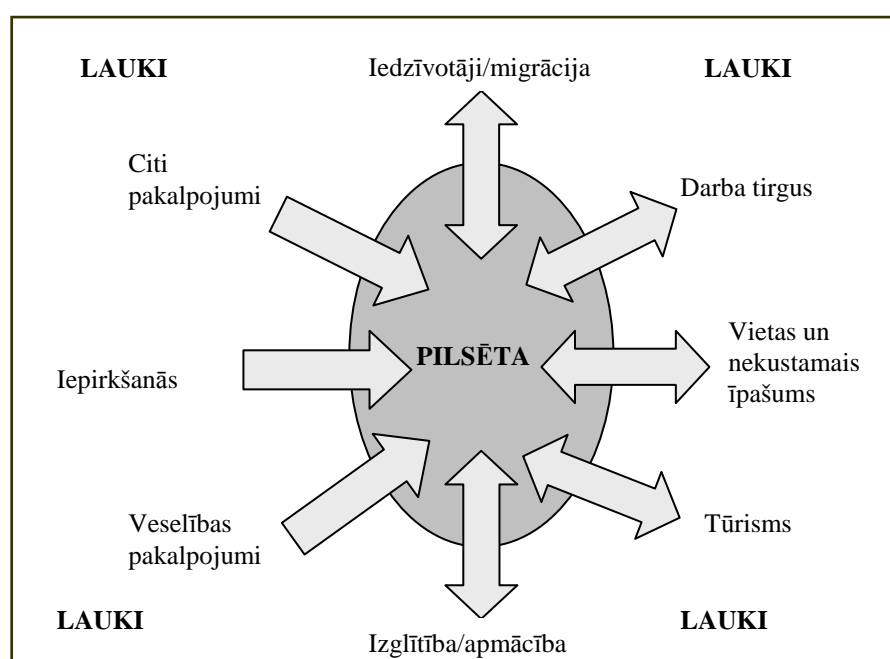
par Eiropas valstu prakses piemērotību Latvijai. Iegūtā informācija ir izmantota izstrādājot pilsētu un lauku mijiedarbības analīzes metodoloģiju.

4.1. Pilsētu un lauku mijiedarbības galvenie aspekti

Eiropas telpiskās plānošanas programmas ietvaros veiktie pētījumi uzskaita galvenās tendences, kas ietekmē pilsētu un lauku attiecības Eiropā:

- ekonomisko attiecību mainīgā daba un to telpiskās izpausmes;
- mainīgie demogrāfiskie rādītāji;
- sociālās izmaiņas un dzīves stila izmaiņas;
- kultūras, identitātes un pilsoniskās piederības jauns pamatojums;
- vides ilgtspēja.

Tādēļ arī savu pētījumu veidojām, analizējot minētās tendences .



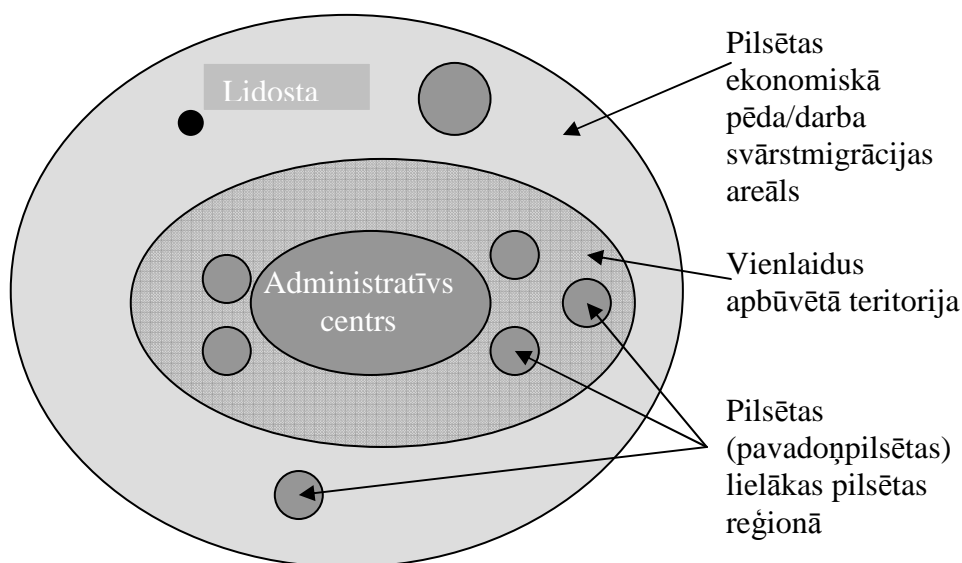
Attēls 1. Lauku pilsētu mijiedarbības⁴

Ņemot vērā ekonomiskās saiknes un mijattiecības, kas sniedzas pāri administratīvo teritoriju robežām, Lielbritānijā ir izstrādāti ieteikumi pilsētu reģionu atbalsta politikai:

- izstrādāta pilsētu reģionu definīcija;
- ieviesti vairāki atbalsta mehānismi – (piemēram uz sadarbības veicināšanu pilsētu reģionos);
- īpaša politika paredzēta Londonas reģionam un piekrastes pilsētām.

Arī Dānijas nacionālais plānojums uzsver, ka pilsētu reģioniem ir jāklūst stiprākiem un tiem ir jākalpo visas valsts interesēm. Plānošana jābalsta uz lauku un pilsētu zonu atšķirību, jānodrošina, ka saglabājas vietējā identitāte un īpatnības. Lielo pilsētu iedzīvotājiem ir jānodrošina pieejamība klusai un mazāk attīstītai lauku telpai.

⁴ Urban Rural Linkages. Factsheet, Department for Environment, Food and Rural Affairs http://www.defra.gov.uk/rural/pdfs/factsheet/fact_urban_rural_links.pdf, skatīts 2006.



Attēls 2. Teorētisks pilsētas reģions⁵

Pilsētu politikas tiek izstrādātas pēdējā desmitgadē, kā reakcija uz pilsētu lomas pārvērtēšanu ekonomikas attīstībā⁶. Lielbritānijā pilsētu politika tika veidota uz plašas izpētes pamata⁷, to rezultātā tika veidotas politikas iniciatīvas, kas vērstas uz publiskās pilsētas telpas kvalitāti un pieejamību⁸, pilsētu reģenerāciju⁹, un pilsētu centru uzlabošanu¹⁰, zaļo teritoriju uzlabošanu¹¹, mājokļu nodrošināšanu¹², un citas.

Arī citās valstīs tiek pārskatīta lauku un pilsētu klasifikācija. Piemēram, Jaunzēlandē¹³ pilsētu un lauku teritorijas izdalītas pēc šādiem kritērijiem 1) iedzīvotāju skaita un blīvuma, 2) attāluma rādītāja – distance no slimnīcas (*Single number indicator of*

⁵ Theoretical city region, <http://www.communities.gov.uk/citiesandregions/cities/cityregionswhy/>

⁶ Imrie, R., Raco, M. (2003). Urban renaissance?: New Labour, community and urban policy. The Policy Press.

⁷ State of the English Cities, Urban Research, Office of the Deputy Prime Minister: London, 2006. <http://www.communities.gov.uk/citiesandregions/thesubnationalreview/cityregionswhy/citiesregionspolicy/>, State of the English Cities: Thematic Reports, 2006,

<http://www.communities.gov.uk/publications/citiesandregions/state5>

⁸ Councillors' Guide to Creating Quality Public Spaces, Communities and Local Government, 2008

⁹ Neighbourhood renewal, <http://www.communities.gov.uk/communities/neighbourhoodrenewal/>, Urban Regeneration Companies: Guidance and Qualification Criteria, Office of the Deputy Prime Minister, 2004, Transforming Places; Changing Lives: A Framework for Regeneration, Summary of Consultation Responses, Department for Communities and Local Government: London, 2009

¹⁰ Looking after our town centres, London: Communities and Local Government, 2009

¹¹ Improving Urban Parks, Play Areas and Green Spaces, 2002, Department of Landscape, University of Sheffield Department for Transport, Local Government and the Regions: London, How to create quality parks & open spaces, Communities and Local Government, 2007

¹² Sustainable Communities: Homes for All. A Five Year Plan from the Office of the Deputy Prime Minister. Presented to Parliament, 2005

¹³ Defining Urban and Rural New Zealand, New Zealand's official statistics agency, 2008, <http://www.stats.govt.nz/urban-rural-profiles/defining-urban-rural-nz/default.htm>, New Zealand: An Urban/Rural Profile, <http://www.stats.govt.nz/NR/rdonlyres/A2FDF8E9-32AD-487D-AEE7-040F513EE777/0/NZUrbanRuralProfile2.pdf>

remoteness – distance from a hospital) un strādājošo iedzīvotāju darbavietas adrese salīdzinājumā ar reģistrēto dzīves vietas adresi.

Pilsētu teritorijas tika iedalītas trīs grupās: 1) galvenās pilsētu teritorijas (konkrētas 16 lielākās Jaunzēlandes pilsētas, kurās dzīvo apmēram 70% visu iedzīvotāju), 2) pavadonpilsētu teritorijas un 3) neatkarīgas pilsētu kopienas. Pavadonpilsētas ir pilsētas un ciemi ar ciešām saitēm ar galvenajām pilsētu teritorijām. Mijiedarbības saites nosaka pēc darba svārstmigrācijas, ja 20% un vairāk no nodarbinātajiem strādā kādā no galveno pilsētu teritorijām. Lauku centrus nosaka pēc iedzīvotāju skaita, ja ir 300 līdz 999 iedzīvotāji samērā kompaktā teritorijā, kura apkalpo apkārtējo lauku teritoriju. Šādiem lauku centriem Jaunzēlandē ir tikai statistiski noteikta robeža, bet tiem nav legāla statusa.

Kanādā ar pilsētu teritoriju saprot tādu teritoriju, kurā ir vismaz 1000 iedzīvotāji un iedzīvotāju blīvums ir vismaz 400 personas uz vienu km². Lauku teritorijas ir visas citas, kuras tiek iedalītas mazās pilsētās, ciemos un citas apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skatu mazāk par 1000, lauki pilsētu malās lielpilsētu reģionos un pilsētu aglomerāciju teritorijās, kurās ir gan zemnieku saimniecības, gan lauksaimniecības zeme un savvaļas dabas teritorijas (*remote and wilderness areas*). Kanādā lielpilsētas teritorija un tautas skaitīšanas aglomerācijas teritorija¹⁴ ietver pilsētas kodola teritoriju un piepilsētas lauku teritoriju (*rural fringe*) un pilsētas malu (*urban fringe*), kuras nosaka pēc valstī izstrādātiem noteikumiem.

Somija, Norvēģija un Zviedrija statistiskos datus savieno ar mūsdienīgiem reģistriem¹⁵, kurām ģeo-kodēšanas pamatsistēmas ir balstītas nevis uz teritorijām, bet uz punktiem, Somijā tie ir ēku centroīdi, Zviedrijā nekustamo īpašumu centroīdi, un Norvēģijā standartizētās adreses. Šāda sistēma pieļauj elastīgu zemāko līmeņu statistikas vienību iegūšanu, tāpat var iegūt statistiskos datus saistībā ar adresi un, piemēram, par katru kvadrātkilometru, vai pat mazākām vienībām, tādejādi var iegūt lauku-pilsētu teritoriju sadalījumu balstītu uz zemes vai ēku izmantojuma blīvumu. Ziemeļvalstīs nosaka arī funkcionālo pilsētu reģionus, piemēram, Zviedrijā nosaka vietējo darba tirgus reģionus, lielo pilsētu reģionus, svārstmigrācijas reģionus, reģioni izdalīti pēc ekonomikas specializācijas¹⁶.

Nemot vērā Eiropas valstu pieredzi, arī Latvijā būtu nepieciešams noteikt pilsētu funkcionālos reģionus, definēt pilsētu un lauku teritorijas, nosakot tām kritērijus. Piemēram, OECD ir vienojusies tikai par vienu rādītāju ruralitātes kritērijam. Apdzīvojuma blīvums mazāks par 150 iedzīv./km² – vietējā pašvaldība tiek uzskatīta par laukiem.

ESDP arī paredz veicināt lauku un pilsētu sadarbību ar mērķi stiprināt funkcionālos reģionus. Latvijā patreiz ir veikta tikai viena Rīgas funkcionālā reģiona izpēte. Tādēļ būtu nepieciešams noteikt, kuras pilsētu un lauku teritorijas ietilpst funkcionālos reģionos (arī darba tirgus areāli) un veikt to izpēti. Izpēti jāveic ar vismaz desmitgadu intervālu, jo funkcionālās saites, lai arī ne ātri, bet tomēr mainās. Šajā darbā būtu jāsadarbības RAPLM, Ekonomikas, Labklājības, u.c. ministrijām.

¹⁴ Census metropolitan area and census agglomeration, Statistics Canada,

<http://www12.statcan.gc.ca/english/census06/reference/dictionary/geo009a.cfm>

¹⁵ Tammilehto-Loude, M., Backer, L., Rogstad, L. (2000). Grid Data and Area Delimitation by Definition Towards better European Territorial Statistical System. *Statistical Journal of the United Nations ECE*, 17, 109-117.

¹⁶ Funktionella regioner, kommungrupper, http://www.scb.se/Pages/List____257241.aspx

Reģionālā perspektīva, kas identificējama un ietekmējama ar reģionālās plānošanas instrumentiem, parāda, ka pilsētas un lauki veido vienu reģionu un ir savstarpēji atbildīgi par tā tālāku attīstību, tiem jāvienojas par integrētu pieeju. Latvijā tas nodrošināms, ja tiek izveidots atbilstošs reģionālās pārvaldes līmenis (otrais līmenis) kurā pilsētām ir funkcija būt par attīstības motoru, kas iedarbina reģionālo ekonomiku mijiedarbojas ar reģionālo lauku teritoriju.

4.2. Reģionālās politikas

Lielbritānijā ieviestās politikas tiek izvērtētas atbilstoši tādiem kritērijiem kā finansiāli pieejami mājoļķi, vietējais transports/ sasniedzamība, izglītība un pamācība tiem, kuri vecāki par 16 gadiem, pakalpojumi bērniem, pakalpojumi garīgi slimajiem un vecajiem iedzīvotājiem, zāļu nodrošinājumus un rehabilitācijas pakalpojumi, uzņēmējdarbības atbalsta pakalpojumi, piedalīšanās sportā un rekreācijā, tūrisma sektora produktivitāte, ceļu satiksmes negadījumi, un kopienas iedzīvotāju piedalīšanās aktivitātēs. Tie ir atšķirīgi rādītāji no Latvijas statistikā un citos avotos pieejamiem un pašlaik izmantojamiem rādītājiem. Pētnieku grupa citā pētījuma ietvaros, arī piedāvā papildināt politiku novērtēšanai izmantojamo rādītāju klāstu.¹⁷

Lielbritānijas Lauku stratēģija paredz samazināt lauku politikas pasākumu skaitu, kuru bija vairāk kā simts, līdz trim galvenajām finansu programmām balstoties uz trim stratēģiskajām prioritātēm – lauku atjaunošana, lauksaimniecība un pārtikas ražošanas atjaunošana un dabas resursus saglabāšana. Mazāks skaits programmu nodrošinās to, ka tās nepārklāsies un būs iespēja lielākai elastībai lēmumus pieņemot. Stratēģija paredz profesionālāku un tieši mērķētu palīdzību lauku cilvēkiem atbilstoši to vajadzībām. Arī Latvijā, lai palielinātu atbalsta efektivitātei, būtu jāveido jauni atbalsta instrumenti, kuri ir vērsi uz mērķa grupām, nevis mērķa teritorijām.

Lielbritānijā ir izstrādāts nacionālais pakalpojumu standarts, kas pēc zināma perioda un saistībā ar iespējamo finansējumu tiek pārskatīts. Valdība piedāvā palīdzību lauku veikaliem, ēdināšanas iestādēm un tehniskās apkopes stacijām, ja tās piedāvā vietējai sabiedrībai būtiskus pakalpojumus. Arī Latvijā būtu jāveido minimālo-nepieciešamo pakalpojumu klāstu, kurš ir jānodrošina visiem iedzīvotājiem un pakalpojumus, kuri ir pieejami tikai reģionu centros.

Lielbritānijā ir izveidots Kopienas pakalpojumu fonds, kas atbalsta vietējos uzņēmumus un veicina pakalpojumu pieejamību. Latvijā būtu jāizmanto Leader veida aktivitātes lai sekmētu vietējo iniciatīvu, veicinātu vietējo pakalpojumu tīkla attīstību un citas aktivitātes, kuras vērstas uz iedzīvotāju ikdienas vajadzību nodrošināšanu. Gan Lielbritānijā, gan Zviedrijā tiek risināts jautājums par to, ka lauku iedzīvotājiem ir jābūt mazākiem nodokļiem par auto izmantošanu, ja nav pieejams sabiedriskais transports.

Lielbritānijā tiek paredzēta finansiāla palīdzība vairāk kā 100 mazpilsētu reģenerācijai (*market town regeneration*), stiprinot to ekonomiskās iespējas, transporta saiknes, atpūtas piedāvājumu un pakalpojumus. Reģionālajām attīstības aģentūrām ir iespējas

¹⁷ PĒTĪJUMS „REĢIONĀLĀS POLITIKAS UN TERITORIJU ATTĪSTĪBAS NOVĒRTĒŠANAS METODOLOĢISKIE RISINĀJUMI”. 2009. SIA „Konsorts”

sniegt aizdevumus lauku reģenerācijai, tāpat ir paredzēts atbalstīt uzņēmējdarbību un investēt transportā un IKT sektorā. Varbūt arī Latvijā būtu nozīmīgi veidot Reģionālos atbalsta fondus, kuri būtu tiesīgi atbalstīt reģionālos projektus.

Lielbritānijā teritorijas plānošanas instrumenti tiek plaši pielietoti, lai ne tikai ierobežotu, bet arī, lai veicinātu ekonomisko attīstību. Piemēram, Skotijas plānošanas politika par ekonomisko attīstību¹⁸ satur plānošanas vadlīnijas un pamatprincipus par to, kā ar telpiskās attīstības instrumentiem var sniegt iespējas uzņēmējdarbības attīstībai, kā jāplāno dažādu izmantojumu teritorijas, t.i., kādas ir dažādu tautsaimniecību nozaru vajadzības, kā veicināt mazā biznesa attīstību, īpaši lauku teritorijās un vietās, kas nodrošinātu ilgtspējīgu uzņēmējdarbības attīstību, kā integrēt transporta jautājumus un ekonomisko attīstību, kā otrreizēji attīstīt un rehabilitēt vietas, kā ņemt vērā telpiskās attīstības vajadzības, ko nosaka informācijas un komunikāciju tehnoloģiju attīstība, kā saglabāt un uzlabot vidi, kā nodrošināt augstu arhitektonisko vides kvalitāti, saglabāt dabas un kultūras mantojumu, kā nodrošināt dialogu ar uzņēmēju kopienu, kā praktiski veidot attīstības plānus un tos īstenot, kā kontrolēt attīstību un veikt ietekmes uz vidi novērtējumu.

4.3. Galvenās plūsmas

Kā atzīst ārvalstu speciālisti pilsētas – lauku saiknes jeb mijiedarbība veidojas ar galvenajām plūsmām:

- Ražošanas, resursu;
- Finansu;
- Tirdzniecības, pakalpojumu;
- Darba tirgus.

Ārvalstu pieredze norāda, ka preču un pakalpojumu, resursu plūsmas ir nosakāmas tik daudz, cik to pieļauj valsts reģistru un statistikas sistēmas. Atsevišķu pilsētu-lauku mijiedarbības izpēti veic ar aptauju palīdzību.

Lauku – pilsētu un to mijattiecību un pieaugošo saikņu (*connectedness*) kontekstā Eiropas valstis pēta iedzīvotāju migrāciju un to plūsmas, svārstmigrācijas un iedzīvotāju skaita ilgtermiņa izmaiņas¹⁹.

Preču, pakalpojumu un enerģijas plūsmas ir nosakāmas tik daudz, cik to pieļauj valsts reģistru un statistikas sistēmas.

Finansiālie pārvedumi caur tirdzniecību, nodokļiem, valsts mērķdotācijām un vērtību pārvedumi ir nosakāmi atbilstoši katras valsts nodokļu un finansu pārraudzības sistēmai.

Informācijas plūsmas mēra to radīšanas un patērēšanas vietās. Valsts un pašvaldību komunikācijai ar sabiedrību ir liela nozīme lēmumu pieņemšanas procesā, tādēļ liela nozīme ir normatīvajiem un stratēģiskajiem dokumentiem un īpaši visu veidu teritorijas plānojumiem. Zinātnes un tehnoloģiju plūsmas mēra caur jauninājumu jeb inovāciju radīšanu un izmantošanu. Informācijas saikņu nodrošināšanā svarīga nozīme ir cilvēku zināšanām un prasmēm. Tas apliecinājās arī pētnieku intervijās lauku

¹⁸ Scottish Planning Policy SPP 2 Economic Development, Scottish Executive Development Department (SEED), 2002.

¹⁹ Renkow, M., Hoover, D. M. (2000). Commuting, Migration, and the Nonmetropolitan Turnaround. *Journal of Regional Science*, 40(2), 261-287.

teritorijās, kurās daudzu pašvaldību vadītājiem un darbiniekiem trūka izpratnes par teritorijas attīstības veicināšanas iespējām.

Pētījuma gaitā tika apskatīti dažādi lauku un pilsētas mijiedarbības faktori tai skaitā arī dažādas plūsmas.

Kā pirmā svarīgākā šeit būtu jāpiemin cilvēku plūsma starp teritorijām. Cilvēku plūsmu pilsētu virzienā nosaka ekonomikas pieprasījuma-piedāvājuma paritātes likumi. Pilsētās ir lielāks iedzīvotāju un arī darbinieku skaits. Lielāks darbinieku palielina ražošanas uzņēmumu iespējas izvēlēties piemērotas kvalifikācijas darbinieku par salīdzinoši zemāku cenu tādējādi palielinot uzņēmumu produktivitāti un konkurētspēju. Līdz ar to uzņēmumi ar salīdzinoši lielu cilvēku darba īpatsvaru pilsētās vienmēr būs konkurētspējīgāki nekā lauku teritorijās tādējādi darba nolūkos lielāks iedzīvotāju īpatsvars pārvietosies no laukiem uz pilsētām.

Iedzīvotāju pārvietošanās ir arī saistīta ar naudas plūsmām. Tās var monitorēt izmanotjot iedzīvotāju ienākuma nodokli un tā izmaiņu tendenci. Tā piemēram tām lauku teritorijām kurās ir novērojama salīdzinoši liela ienākošā IEN daļa no tuvējās pilsētas un/vai ir novērojama tā pieauguma tendence būtu vēlams uzlabot iedzīvotāju svārstmigrācijas iespējas, piemēram, attīstot sabiedrisko transportu un uzlabojot ceļu kvalitāti.

Salīdzinot IEN atšķirības dažādās Latvijas teritorijās tika konstatētas dažas izteiktas korelācijas:

- Lielāks ražošanas uzņēmumu skaits negatīvi ietekmē IEN, bet pozitīvi ietekmē bezdarba lielumu, kā arī samazina iedzīvotāju aispļūšanu
- Piepilsētās kurās ir salīdzinoši mazāks izglītības iestāžu skaits ir novērojamas lielākas IEN summas.
- Lielāks lauksaimniecības zemju īpatsvars negatīvi ietekmē IEN lielumu, savukārt lielāks lauksaimniecības produkcijas pārstrādes uzņēmumu skaits pozitīvi ietekmē IEN lielumu.

Aplūkojot iedzīvotāju ilgtermiņa pārvietošanos kā negatīvāko piemēru jāpiemin iekšējās perifērijas teritorijas. Šajās teritorijās ir novērojama strauja iedzīvotāju skaita samazināšanās, kuri visticamākais pārvietojās uz pilsētām vai pievilcīgām piepilsētu teritorijām.

Kā vēl viens iedzīvotāju pārvietošanos ietekmējošs aspekts jāpiemin pašvaldību likuma izpildes apjoms. Teritorijās kurās tika identificēts mazāks pašvaldību likuma izpildes apjoms (iesaistīto uzņēmumu un institūciju skaits) ir novērojama straujāka iedzīvotāju skaita samazināšanās nekā citur. Savukārt attiecībā uz IEN lielumu pašvaldību likuma izpildes apjomam nav izteikta ietekme.

Augstāk minētais liek secināt ka Latvijas lauku teritoriju iedzīvotāji prioritē drošību par savu nākotni, sevišķi darba vietas, kā arī kvalitatīvu dzīves vidi kurai ir liela ietekme pieejamo pakalpojumu un pašvaldību likuma izpildei. Monetārā labklājība ir svarīga tomēr ne tik lielā mērā lai izteikti ietekmētu iedzīvotāju pārcelšanos uz citām teritorijām.

5. Priekšlikumu reģionālās attīstības politikas pilnveidošanai kopsavilkums

| Tipoloģija | Identificētās problēmas (Grupējums pēc problēmu rakstura, izpausmes formas) | Problēmas mērogs (*) – pašvaldību skaits % no kopējā; arī ballēs (1 - 5) (izziņai pievienots arī cik % iedzīvotāju u.tml.) | A | Problēmas radītās iespējamās sekas (**) (sociāli ekonomiskie riski), kvalitatīvs apraksts; arī ballēs (1-5) | B | Ilgtermiņa, vidēja, īstermiņa raksturs (***), kvalitatīvs raksturojums, arī balēs (1 – 4) | C | Nozīmīguma kopnovērtējums (****) ballēs (1 – 100) D = A x B x C | Iespējamās politiku alternatīvas (atbalsta instrumenti), kas risina problēmu |
|---|---|--|---|--|---|---|---|---|---|
| C. <u>Lauksaimniecības teritorijas</u> | C.4. Laukos maz/nav darba vietu | virs 80% pašvaldību, apm. 30% iedzīvotāju | 5 | Nelabvēlīga sociāli ekonomiskā vide, pesimisms, neticība attīstības iespējām. Daudzpusīga problēma ar augstu risku līmeni | 5 | Ilgtermiņa problēma | 4 | 100 | (Darbības programma „Cilvēkresursi un nodarbinātība”; un/vai „Uzņēmēju konkurētspējas uzlabošanas atbalsta programmas”) Mazā biznesa kursi iedzīvotājiem. (LAP Leader) Vietējo iniciatīvas grupu mazā biznesa aktivitātes. |
| C. <u>Lauksaimniecības teritorijas</u> | C.1. Zemnieki nesadarbojas | virs 80% pašvaldību, apm. 30% iedzīvotāju | 5 | Nespēj atrast tirgu savai produkcijai; Nespēj novērtēt, ko labāk audzēt; Nesaņem ienākumu atbilstoši ieguldītajam darbam, tādēļ pamet laukus. Vidēji daudzpusīga problēma ar augstu risku līmeni | 4 | Ilgtermiņa problēma | 4 | 80 | (LAP 2007-13.) Paplašināt Ražotāju grupu atbalstu, piemērojot to arī mazapjoma produkciju ražotājiem. (LAP Leader un Mērķinstrumenti pilsētpolitikai) Vietējo produktu tirgu izveide pilsētās. ZM konsekventa nostāja |
| C. <u>Lauksaimniecības teritorijas</u> | C.3. „Hobija saimniecības” pretendē un zemnieku saimniecības statusu | virs 80% pašvaldību, apm. 30% iedzīvotāju | 5 | Iecerētais neatbilst iespējām un rezultātā neizbēgama vilšanās un vainīgā meklēšana. Vidēji daudzpusīga problēma ar augstu | 4 | Ilgtermiņa problēma | 4 | 80 | (LAP 2007-13) Pārskatīt atbalsta saņemšanas nosacījumus, nosakot atbalsta saņemšanas iespējas lauksaimniecības |

| | | | | | | | | | |
|--|--|--|---|---|---|-------------------------------|---|----|---|
| | | | | risku līmeni | | | | | pakalpojumu kooperatīviem (LPK) un palielinot gada finanšu apgrozījuma lieluma nosacījumu, kas vienlīdz būtu jāizpilda LPK un zemnieku saimniecībām. (LAP 2007-13) 3.ass pasākumu ietvaros paredzēt atbalstu mazajām lauku saimniecībām, kuras realizē savu produkciju tirgū. |
| <u>F. Transporta plūsmu koridoru un „vārtu” lauki</u> | F.1. Nespēja pelnīt naudu sniedzot pakalpojumus cilvēkiem, kas pārvietojas plūsmās | Intensīvās plūsmu (E un A ceļi) teritorijās atrodas apmēram 28% pašvaldību kur dzīvo ap 40% iedzīvotāju. Savukārt plūsmu teritorijās (P ceļi) atrodās ap 56% pašvaldību un 50% iedzīvotāju | 5 | Šī ir lielākā neizmantojama plūsmu teritoriju iespēja | 5 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 75 | Komersantu apmācības programmas ietvaros veikt vietējo esošo un potenciālo uzņēmēju apmācību ar mērķi attīstīt pakalpojumu sniegšanu plūsmām Jauno komersantu kredītēšanas programmas ietvaros sniegt aizdevumus jaunu uzņēmumu veidošanai, kuru biznesa plāni ir orientēti uz pakalpojumu, it sevišķi jaunu un inovatīvu, sniegšanu |
| <u>A Piepilsētas lauki</u> | A2 Nepietiekama infrastruktūras attīstība | Ap 30% no pašvaldībām (gan skaita gan platības) kurās dzīvo 42 % iedzīvotāju | 3 | Samazinās teritorijas pievilcība dzīvošanai, palielinās infrastruktūras izbūves un uzturēšanas izmaksas | 5 | Ilgtermiņa problēma | 4 | 60 | Operacionālās programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros sniegt atbalstu piepilsētas teritoriju infrastruktūras izbūvei. T.sk. sniedzot atbalstu nepieciešamā pašvaldību līdzfinansējuma nodrošināšanā. (LAP Leader) Vietējo iniciatīvas grupu aktivitātes infrastruktūras attīstībai Izstrādāt publiskās-privātās |

| | | | | | | | | | |
|---|--|--|---|--|---|-------------------------------|---|----|---|
| | | | | | | | | | sadarbības modeļus infrastruktūras izbūvei un uzturēšanai VPD 2.2.3 ietvaros vai valsts budžeta dotācija pašvaldību infrastruktūras attīstībai |
| <u>B. „Pievilcīgie” lauki</u> | B.3. Nepietiekama informācija par lauku pievilcības aspektiem | 26 % no pašvaldībām, 27% no platībām, kā arī apmēram 30% no iedzīvotāju skaita | 3 | Ļoti daudzpusīga problēma | 5 | Ilgtermiņa problēma | 4 | 60 | Komersantu apmācības programmas ietvaros sniegt apmācību reklāmas un mārketinga jomā. Apmācību vēlamams sniegt ne tikai komersantiem, bet arī pašvaldību darbiniekiem. . Iespējamais instruments VPD 3.1.1 vai apakšprogramma 0703 Darba prasmju apguve un atajunošana Īstermiņā šo problēmu iespējams risināt sniedzot konsultantu atbalstu 4.4 pasākuma Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana ietvaros |
| <u>C. Lauksaimniecības teritorijas</u> | C.8. Pašvaldības nav informētas par iedzīvotāju ienākuma nodokļa daļu, kas ienāk no darba vietām citās teritorijās | virs 80% pašvaldību, apm. 30% iedzīvotāju | 5 | Transporta u.c infrastruktūras sistēma netiek plānota atbilstoši ienākošās naudas plūsmas avotiem. Vidēji daudzpusīga problēma ar augstu risku līmeni | 4 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 60 | Pilsētpolitikas mērķinstrumenta ietvaros nodrošināt, ka pašvaldībām ir pieejami dati par iedzīvotāju ienākuma nodokļa daļu, kas ienāk no darba vietām citās pašvaldībās. |
| <u>H. Poligonu lauki</u> | H.1. Nav izveidota depozītu sistēma | 100% pašvaldību, vidēji | 5 | Atkritumu apglabāšanas poligoni piepildās ievērojami ātrāk, iedzīvotājiem ir maza interese par atkritumu šķirošanu, atkritumu apsaimniekošanas tarifs sanāk dārgāk nekā tas būtu pie | 3 | Ilgtermiņa problēma | 4 | 60 | Darbības programma "Infrastruktūra un pakalpojumi", prioritāte "Vides infrastruktūras un videi draudzīga enerģētikas veicināšana", pasākums "Vides aizsardzības infrastruktūra": |

| | | | | | | | | | |
|---|--|---|---|---|---|-------------------------------|---|----|--|
| | | | | funkcionējošas depoziņu sistēmas. Vidēji daudzpusīga problēma ar augstu risku līmeni | | | | | <ul style="list-style-type: none"> - līdzfinansējums depoziņu sistēmas izveidošanai un ieviešanas kapitālieguldījumiem; - Tehniskā palīdzība depoziņu sistēmas attīstībai; - Izstrādāt atbalsta instrumentus, kas nodrošinās atkritumu apsaimniekošanas sistēmā iesaistīto struktūru interesi depoziņu sistēmas ieviešanai. |
| <u>K. Mazo ostu teritorijas</u> | K.1. Problēma ir ievērojami kapitālieguldījumi resursu trūkums ostas kuģu ceļos un hidrotehniskajās būvēs. | Zem 20% pašvaldību | 3 | Ostām ir nozīmīga loma reģionu sociāl-ekonomiskajā attīstībā. Caur ostām galvenokārt tiek veikt kravu (Latvijas dabas resursu: kūdra, kokmateriāli, būvmateriāli) eksports. Investīciju ieguldīšanas atdevi ir jāanalizē ne tikai finanšu efektivitātes griezumā, bet arī reģiona ekonomiskās efektivitātes griezumā. Ļoti daudzpusīga problēma, vidējs risks | 5 | Ilgtermiņa problēma | 4 | 60 | Darbības programma "Infrastruktūra un pakalpojumi", prioritāte "Teritoriju pieejamības un sasniedzamības veicināšana", pasākums "Pieejamības un transporta sistēmas attīstība": - līdzfinansējums hidrotehnisko būvju izveidei, rekonstrukcijai un kuģu ceļu uzturēšanai, gan kravu apstrādei, gan rekreācijai. - sadarbības veicināšanas aktivitātes starp ostām. - Izvērtēt ostu specializācijas iespējas |
| <u>C. Lauksaimniecības teritorijas</u> | C.2. Maz netradicionālu piedāvājumu | virs 80% pašvaldību, apm. 30% iedzīvotāju | 5 | Produkcija nespēj konkurēt ar lielveikalu piedāvājumu; Vienpusīga problēma ar augstu risku līmeni | 3 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 45 | (LAP 2007-13.) Paplašināt atbalstu netradicionāliem vietējiem lauksaimniecības un citiem produktiem. Komersantu apmācības programmas ietvaros sniegt apmācību inovatīvas |

| | | | | | | | | | |
|--|---|--|---|--|---|-------------------------------|---|----|---|
| <u>C.</u> <u>Lauksaimniecības teritorijas</u> | C.5. Produkts netiek iekļauts tūrismā, rekreācijas shēmā | virs 80% pašvaldību, apm. 30% iedzīvotāju | 5 | Nav pietiekams klientu skaits. Vidēji daudzpusīga problēma ar vidēju risku līmeni | 3 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 45 | uzņēmējdarbības attīstībā. (LAP 2007-13 Leader) Atbalsts kopējai tūrismā produkta sagatavošanai un vietējo partneru sadarbībai. Komersantu apmācības programmas ietvaros sniegt apmācību uzņēmējdarbības attīstībā. |
| <u>C.</u> <u>Lauksaimniecības teritorijas</u> | C.6. Nav tirdzniecības vietu vietējai lauksaimniecības produkcijai | virs 80% pašvaldību, apm. 30% iedzīvotāju | 5 | Tirdzniecība nepiemērotās vietās. Vidēji daudzpusīga problēma ar vidēju risku līmeni | 3 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 45 | (LAP Leader un Mērķinstrumentu pilsētpolitikai) Vietējo produktu tirgu izveide pilsētās. Komersantu apmācības programmas ietvaros sniegt apmācību inovatīvas uzņēmējdarbības attīstībā. |
| <u>A Piepilsētas lauki</u> | A3 Salīdzinoši lielas iedzīvotāju pārvietošanās izmaksas | Ap 30% no pašvaldībām (gan skaita gan platības) kurās dzīvo 42 % iedzīvotāju | 3 | Samazinās iedzīvotāju mobilitāte. Negatīva ietekme uz darba spēka pieejamību. | 4 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 36 | (Mērķinstrumentu pilsētpolitikai) Iedzīvotāju mobilitātes palielinājums - palielinot sabiedriskā transporta pieejamību un piemērotību. izmantojot dotācijas pasažieru pārvādājumiem un autobusiem (LAP Leader) Vietējo iniciatīvas grupu aktivitātes – transporta pakalpojumu attīstībai Uzlabot ceļu seguma kvalitāti tādējādi samazinot pārvietošanās izmaksas- kohēzijas fonda autoceļu jomā ietvaros |
| <u>B. „Pievilcīgie” lauki</u> | B.2. Netiek izmantota iespēja gūt peļņu no vietējās izcelsmes precēm un | 25 % no pašvaldībām, 27% no platībām, kā arī apmēram 31% no | 3 | Vidējs risks | 3 | Ilgtermiņa problēma | 4 | 36 | (LAP 2007-13.) Paplašināt atbalstu netradicionāliem vietējiem lauksaimniecības un citiem produktiem. |

| | | | | | | | | | |
|--|---|--|---|--|---|-------------------------------|---|----|--|
| | pakalpojumiem | iedzīvotāju skaita | | | | | | | Sniegt apmācību jaunajiem lauksaimniekiem 4.2 pasākuma ietvaros |
| <u>G. Aizsargājamo dabas teritoriju lauki</u> | G.1. Dažāda jurisdikcija | ap 40% pašvaldību | 3 | Teritorijas ir nesakoptas, jo pašvaldības nav tiesīgas tērēt līdzekļus citam piederošā īpašumā (piem. Valsts meži). Vidēji daudzpusīga problēma ar augstu risku līmeni | 4 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 36 | Pašvaldību savienībai būtu jāpieņem mehānisms, sadarbības līgumu noslēgšanai. RAPLM izstrādāt priekšlikumus procedūrai kā pašvaldības var pieprasīt zemes īpašniekiem atmaksāt viņu teritorijas sakošanas izdevumus. Likumdošanas iniciatīva iespējama arī no SAEIMAS puses. |
| <u>B. „Pievilcīgie” lauki</u> | B.1. Intensīvi izmantojot lauku pievilcību iespējama tās mazināšanās | 24 % no pašvaldībām, 27% no platībām, kā arī apmēram 30% no iedzīvotāju skaita | 3 | Ar laiku vieta var zaudēt savu pievilcību un līdz ar to arī izmantošanas potenciālu. Vidējs risks | 3 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 27 | Programmas „Komersantu apmācība” ietvaros veikt esošo uzņēmēju izglītošanu par produktu t.sk. tūrisma un izklaides ilgtspējības nodrošināšanas nepieciešamību. Veikt apmācību pašvaldībās ar mērķi nodrošināt to darbinieku izpratni par tiesībām kontrolēt un ierobežot dažādu pasākumu norisi savās teritorijās. |
| <u>D. Derīgo izrakteņu ieguves teritoriju lauki</u> | D.1. Dabas resursus (galvenokārt, kūdras) iegūst ārvalstu uzņēmumi, eksports tiek veikts produkcijai ar zemu pievienoto | Ap 50-60% pašvaldību, | 3 | Peļņa no pievienotās vērtības veidojas ārpus Latvijas robežām, vidēji daudzpusīga | 3 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 27 | Veicināt dabas resursu eksportu ar lielāku pievienoto vērtību (piemēram, kūdras) (dziļāka apstrāde, pakāšana utt.). |

| | | | | | | | | | |
|--|--|--|---|---|---|-------------------------------|---|----|---|
| | vērtību | | | | | | | | |
| <u>G. Aizsargājamo dabas teritoriju lauki</u> | G.2. Pieejamība | ap 40% pašvaldību | 3 | Potenciāli tūrismam un rekreācijai nozīmīga teritorija netiek pilnībā izmantota (piem. nevar izbūvēt auto stāvvietas). Vienpusīga problēma ar augstu risku līmeni | 3 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 27 | Pašvaldībām un valsts institūcijām saskaņot rekreācijas un vides aizsardzības intereses un atrast optimālākos risinājumus |
| <u>I. Nacionālās nozīmes „mītiskie lauki”</u> | I.1. Pašvaldībām nav informācijas un tās nenovērtē lauku zīmolu nozīmi vietas attīstība | Nav iespējams definēt no malas. Pašvaldības pašas var noteikt, vai tādas ir vai nav. Kopumā varētu būt līdz 20% pašvaldību | 2 | Netiek izmantotas visas iespējas, ko dod konkrētā vieta un mūsdienu IKT. Vidēji daudzpusīga problēma ar vidēju risku līmeni | 4 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 24 | Komersantu apmācības programmas ietvaros sniegt apmācību reklāmas un mārketinga jomā. Apmācību vēlams sniegt ne tikai komersantiem, bet arī pašvaldību darbiniekiem. |
| <u>I. Nacionālās nozīmes „mītiskie lauki”</u> | I.2. Lauku ģeogrāfisko vietu un tradicionālo produktu zīmoli netiek izmantoti vietas attīstība | Nav iespējams definēt no malas. Pašvaldības pašas var noteikt, vai tādas ir vai nav. Kopumā varētu būt līdz 20% pašvaldību | 2 | Netiek izmantotas visas iespējas, ko dod konkrētā vieta un mūsdienu IKT. Vidēji daudzpusīga problēma ar vidēju risku līmeni | 3 | Ilgtermiņa problēma | 4 | 24 | Komersantu apmācības programmas ietvaros sniegt apmācību reklāmas un mārketinga jomā. Apmācību vēlams sniegt ne tikai komersantiem, bet arī pašvaldību darbiniekiem. (LAP 2007-13 Leader) Atbalsts kopējai tūrisma produkta sagatavošanai un vietējo partneru sadarbībai, t.sk. veicinot sadarbību starp vietējo pašvaldību un lauksaimniecības preču, pārtikas produktu un ēdināšanas biznesu. Programmā "Mantojums-2018. Kultūras infrastruktūras uzlabošanas programma 2006.-2018.gadam" ņemt vērā arī lauku vērtības un prioritātes |
| <u>I. Nacionālās</u> | I.3. Reģionālie zīmoli | Nav iespējams | 2 | Netiek izmantotas visas iespējas, | 3 | Ilgtermiņa | 4 | 24 | (LAP 2007-13 Leader) Atbalsts |

| | | | | | | | | | |
|---|--|--|---|--|---|-------------------------------|---|----|---|
| <u>nozīmes „mītiskie lauki”</u> | netiek izmantoti tūrisma vai uzņēmējdarbības iespēju reklamēšanā un vietas attīstība | definēt no malas. Pašvaldības pašas var noteikt, vai tādas ir vai nav. Kopumā varētu būt līdz 20% pašvaldību | | ko dod konkrētā vieta un mūsdienu IKT. Vidēji daudzpusīga problēma ar vidēju risku līmeni | | problēma | | | kopējai tūrisma produkta sagatavošanai un vietējo partneru sadarbībai, veicināt sadarbību ar reģionāliem zīmoliem, to papildinot radošām aktivitātēm, jaunu un kvalitatīvāku produktu un pakalpojumu veidošanu |
| <u>C. Lauksaimniecības teritorijas</u> | C.7. Cilvēki aizbrauc no laukiem | virs 80% pašvaldību, apm. 30% iedzīvotāju | 5 | Zūd lauku viensētu ainava, zūd ģimeniskums, kad radi sabrauc uz laukiem, pilsētas bērni vasarās dzīvo pie vecvecākiem un iemācās lauku darbus, izprot lauku dzīvi, dabas procesus. Zema riska problēma | 1 | Ilgtermiņa problēma | 4 | 20 | Veidot mērķinstrumentu, kura ietvaros novadiem būtu uzdevums veicināt iespēju attīstīties lauku sētām kā otrajām mājām teritorijās, no kurām aizbrauc patstāvīgie iedzīvotāji. (LAP Leader) Vietējo iniciatīvas grupu aktivitātes – sekmēt iedzīvotāju iesaistīšanos grupas darbā |
| <u>J. Iekšējās perifērijas lauki</u> | J.1. Iedzīvotāju aizplūšana no iekšējās perifērijas teritorijām | Iekšējās perifērijas lauki aptver ap 12% pašvaldību kurās dzīvo 7% iedzīvotāju | 1 | Samazinās darbaspēka pieejamība, palielinās infrastruktūras uzturēšanas izmaksas, palielinās sociālā spriedze un nepieciešamība pēc dotācijām | 5 | Ilgtermiņa problēma | 4 | 20 | Programmas infrastruktūra un pakalpojumi ietvaros izvērtēt ceļu infrastruktūras kvalitātes uzlabošanu teritorijās kur tas ir ekonomiski pamatots. Uzņēmējdarbības atbalsta programmas ietvaros veikt vietējo esošo un potenciālo uzņēmēju apmācību ar mērķi veicināt pievilcīgu tūrisma produktu izveidi iekšējās perifērijas laukos. |
| <u>A Piepilsētas lauki</u> | A1. Samazinās darbaspēka pieejamība laukos jo pilsētā ir lielākas | Ap 30% no pašvaldībām (gan skaita gan platības) kurās dzīvo 42 % | 2 | Samazinās uzņēmumu iespējas atrast piemērotu darbaspēku par pieņemamu cenu. | 3 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 18 | Veicināt darba vietu pieejamību piepilsētas laukos, (LAP Leader) Vietējo iniciatīvas grupu aktivitātes – sekmēt iedzīvotāju |

| | | | | | | | | | |
|--|--|-------------------------|---|--|---|-------------------------------|---|----|--|
| | darba iespējas | iedzīvotāju | | | | | | | iesaistīšanos grupas darbā - detalizētāk netiek skatīts |
| <u>D. Derīgo izrakteņu ieguves teritoriju lauki</u> | D.3. Vairums izstrādāto ieguves vietu netiek izmantotas rekreācijas mērķiem | Līdz 20-40% pašvaldību, | 3 | Tas būtiskas negatīvas sekas nerada, taču netiek izmantots to sava veida pievilcība, Vienpusīga problēma ar vidēju risku līmeni | 2 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 18 | Normatīvajos aktos noteikt izstrādāto resursu vietu prasības, veicināt šo vietu izmantošanu rekreācijas vajadzībām- detalizētāk netiek skatīts Nodrošināt iespēju robežās izstrādāto derīgo izrakteņu lauku pārvēršanu par rekreācijas teritoriju |
| <u>E. Pierobežas lauku teritorijas</u> | E.3. Divu kaimiņtautu tradīcijas, valoda, utm. | ap 10% pašvaldību | 1 | Igaņu, Lietuvišu, Krievu un Baltkrievu (īpaši bērnu un jauniešu) integrācija un savu etnisko saišu saglabāšana. Vidēji daudzpusīga problēma ar augstu risku līmeni | 4 | Ilgtermiņa problēma | 4 | 16 | Veicināt vietējo kultūras biedrību attīstību un sadarbību ar citām kultūras biedrībām Latvijā. (Pārrobežu sadarbības programma) - detalizētāk netiek skatīts |
| <u>F. Transporta plūsmu koridoru un „vārtu” lauki</u> | F.3. Lielceļu malas nav pietiekoši apsaimniekotas | 20% pašvaldību, vidēji | 2 | Ceļa malas tiek piesārņotas. Vidēji daudzpusīga problēma ar augstu risku līmeni | 4 | Vidēji īsa termiņa problēma | 2 | 16 | Atbilstoši normatīvā vide, kas nodrošina atkritumu apsaimniekotāju interesi šajās zonās vākt atkritumus, ietvert šīs zonas apsaimniekotāju apkalpojošās zonās- detalizētāk netiek skatīts |
| <u>D. Derīgo izrakteņu ieguves teritoriju lauki</u> | D.2. Resursu izstrādātajās apdzīvotajās teritorijās, kas tika veidotas tieši ieguves nodrošināšanai, ieguves nozare ir apstājusies | Līdz 20% pašvaldību, | 1 | Nav darbavietu, cilvēku aizplūšana, ļoti daudzpusīga, | 4 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 12 | Meklēt citus risinājumus cilvēku piesaistei (kā piemēram, Strūžāni ar veiksmīgu īpašumu apsaimniekošanas politika rada priekšnosacījums vietas pārtapšanai par Rēzeknes „guļamrajonu” - detalizētāk netiek skatīts. |
| <u>E. Pierobežas lauku teritorijas</u> | E.1. Robeža „apstādina aktivitātes” | ap 10% pašvaldību | 1 | Netiek izmantotas potenciālās iespējas. Vidēji daudzpusīga problēma ar vidēju risku līmeni | 3 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 9 | Pārrobežu sadarbības veicināšana – jāatrod katrā gadījumā optimālais pārvaldes |

| | | | | | | | | | |
|---|---|--|---|--|---|-------------------------------|---|---|---|
| | | | | | | | | | līmenis, kas var nodrošināt labvēlīgu sarunu rezultātu., (Pārrobežu sadarbības programma) - detalizētāk netiek skatīts |
| <u>J. Iekšējās perifērijas lauki</u> | J.2. Nenožīmīga sadarbība ar kaimiņos esošajām teritorijām. | Iekšējās perifērijas lauki aptver ap 12% pašvaldību kurās dzīvo 7% iedzīvotāju | 1 | Palielinās izglītības un sociālo pakalpojumu izmaksas. Samazinās šo pakalpojumu kvalitāte. | 3 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 9 | Veicināt blakus esošo teritoriju sadarbību. Izglītot pašvaldību darbiniekus ekonomikas jautājumos ar mērķi veicināt izpratni par sadarbības ekonomisko izdevību. - detalizētāk netiek skatīts |
| <u>E. Pierobežas lauku teritorijas</u> | E.2. Nomales, „stūra” efekts | ap 10% pašvaldību | 1 | Nav plūsmu (cilvēku, transporta, utt.). Vienpusīga problēma ar vidēju risku līmeni | 2 | Vidēja un ilgtermiņa problēma | 3 | 6 | Definēt skaidru politiku – vai un kas tiks atbalstīts šādu teritoriju attīstībai. - detalizētāk netiek skatīts |

6. Problēmu risināšanai piedāvāto politikas alternatīvu kopsavilkums

| Iespējamās politiku alternatīvas (atbalsta instrumenti) (Grupējums pēc problēmu rakstura, izpausmes formas) | Potenciālie sasniegtie rezultāti, kvalitatīvs raksturojums, indikatori rezultātu kvantitatīvai novērtēšanai | Alternatīvas (atbalsta instrumenta) ietekmes pamatojums un raksturojums (mērķtiecīgums, elastība, partnerības mehānismi, sinerģijas u.c.); īpaši norādot vai alternatīva samazina problēmas mērogu, sociāli ekonomisko risku līmeni un daudzpusību, problēmas pastāvēšanas ilgumu. | Pasākumu efektivitāte (funkcionālā un ekonomiskā) | Ieviešanas risku apraksts (risku cēlonis, izpausmes, sekas) un kvalitatīvs novērtējums |
|--|--|--|---|--|
| A. Piepilsētas lauki | | | | |
| A 2 problēma –Nepietiekama infrastruktūras attīstība 60 balles | | | | |
| Operacionālās programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros sniegt atbalstu piepilsētas teritoriju infrastruktūras izbūvei. T.sk. sniedzot atbalstu nepieciešamā pašvaldību līdzfinansējuma nodrošināšanā. (LAP Leader) Vietējo iniciatīvas grupu aktivitātes infrastruktūras attīstībai Izstrādāt publiskās-privātās sadarbības modeļus infrastruktūras izbūvei un uzturēšanai VPD 2.2.3 ietvaros vai valsts budžeta dotācija pašvaldību infrastruktūras attīstībai | Zemākas infrastruktūras izbūves un uzturēšanas izmaksas. Lielāka infrastruktūras pieejamība vietējiem iedzīvotājiem. Labāka infrastruktūras kvalitāte. | Pietiekami kvalitatīva un lēta infrastruktūra ir vieni no svarīgākajiem teritorijas pievilcību noteicošajiem faktoriem. | Veicot i-struktūras izbūves koordinēšanu iespējams panākt liela mēroga ekonomiju (economy of scale) Izbūvējot infrastruktūru pēc privātās-publiskās partnerības principiem iespējams samazināt tās izmaksas | Gadījumā ja iedzīvotāju aizplūšana turpinās pastāv risks ka palielinās proporcionālās infrastruktūras uzturēšanas izmaksas palikušajiem iedzīvotājiem. Pārvietojoties iedzīvotājiem pārvietojās arī pieprasījums pēc infrastruktūras līdz ar to iespējams, ka nepieciešamās kapacitātes būs jāveido no jauna, bet citā vietā |
| A 3 problēma –Salīdzinoši lielas iedzīvotāju pārvietošanās izmaksas 36 balles | | | | |
| (Mērķinstrumenti pilsētpolitikai) Iedzīvotāju mobilitātes palielinājums - palielinot sabiedriskā transporta pieejamību un piemērotību. izmantojot dotācijas pasažieru pārvādājumiem un autobusiem (LAP Leader) Vietējo iniciatīvas grupu | Salīdzinoši lētākas pārvietošanās izmaksas, lielāka pieejamība, kas pozitīvi ietekmē cilvēku mobilitāti | Zemākas pārvietošanās izmaksas samazina iedzīvotāju motivāciju pārcelties uz dzīvi citur. Tās arī ļauj samazināt atšķirības dzīves līmenī. | Akcīzes nodokļa atmaksas ieviešana ļautu īsā termiņā panākt pārvietošanās izmaksu samazinājumu | Palielinot iedzīvotāju mobilitāti palielinās to aizbraukšanas risks. Tādēļ ir svarīgi nodrošināt atbalsta pasākumu piesaisti vietai. |

| | | | | |
|--|---|---|---|--|
| aktivitātes – transporta pakalpojumu attīstībai Uzlabot ceļu seguma kvalitāti tādējādi samazinot pārvietošanās izmaksas-kohēzijas fonda autoceļu jomā ietvaros | | | | |
| B. „Pievilcīgie” lauki | | | | |
| B.1 problēma – Intensīvi izmantojot lauku pievilcību iespējama tās mazināšanās 27 balles | | | | |
| Veikt apmācību pašvaldībās ar mērķi nodrošināt to darbinieku izpratni par tiesībā kontrolēt un ierobežot dažādu pasākumu norisi savās teritorijās. | Samazināts sūdzību skaits no vietējiem iedzīvotājiem. Mazāka atpūtnieku kaitīgā ietekme uz teritoriju | Šāds atbalsta instruments ļautu pašvaldībām nodrošināt tādu dzīves un atpūtas vidi, kas nerada konfliktus starp vietējiem iedzīvotājiem un atpūtniekiem. | Salīdzinoši nedārga likumdošanas aktivitāte, kas ļautu pašvaldībām palielināt kontroli savās teritorijās un uzlabot situāciju mijiedarbībā starp pilsētas atpūtniekiem un vietējiem lauku iedzīvotājiem | Pastāv nenozīmīgs risks ka šādas kontroles iespējas var tikt ļaunprātīgi izmantotas |
| Programmas komersantu apmācība ietvaros veikt esošo uzņēmēju izglītošanu par produktu t.sk. tūrisma un izklaides ilgtspējības nodrošināšanas nepieciešamību. | Tūrisma un rekreācijas nozares uzņēmumu orientācija uz ilgtspējīgu darbību. Stabils vai pieaugošs tūristu un atpūtnieku skaits. | Ilgspējīga tūrisma produktu izveide pozitīvi ietekmētu vietējo pašvaldību, uzņēmējus kā arī vietējos iedzīvotājus, radot stabilu nodarbinātības un ienākumu bāzi | Veicot ieguldījumu ilgtspējīgu produktu un pakalpojumu izveidē tiek samazināta nepieciešamība pēc subsīdijām nākotnē. | Nozīmīgi riski netika identificēti |
| B2 problēma –Netiek izmantota iespēja gūt peļņu no vietējās izcelsmes precēm un pakalpojumiem 36 balles | | | | |
| (LAP 2007-13.) Paplašināt atbalstu netradicionāliem vietējiem lauksaimniecības un citiem produktiem. Sniegt apmācību jaunajiem lauksaimniekiem 4.2 pasākuma ietvaros | Palielināt vietējo uzņēmumu skaitu un/vai darbavietu skaitu | Veicinot vietējo preču ražošanu tiek nodrošināta divu veidu uzlabošanās: tiek nodrošinātas darbavietas un ar to saistītie ienākumi, kā arī tiek palielināta vietējo produktu pieejamība atpūtniekiem, kas uzlabo vietas pievilcību. | Salīdzinoši augsta efektivitāte pateicot ies divvirzienu iedarbībai | Sasniedzot lielus ražošanas apjomus var parādīties darbaspēka trūkuma problēma, kā arī pieaugoša ietekme uz vidi. |
| B 3 problēma –Nepietiekama informācija par lauku pievilcības aspektiem 60 balles | | | | |
| Komersantu apmācības programmas ietvaros sniegt apmācību reklāmas un mārketinga jomā. Apmācību vēlams sniegt ne tikai komersantiem, bet arī pašvaldību darbiniekiem. Iespējamais instruments VPD 3.1.1 vai | Intensīvākas informācijas plūsmas. Plašāka un pilnīgāka informācija par piedāvātajiem pakalpojumiem. Lielāks mājas lapu un to | Intensīvāka un ātrāka informācijas apmaiņa palielina atpūtnieku un arī vietējo iedzīvotāju informētību par iespējamo izklaidi vai atpūtnieku plūsmu. Intensīvāka un lētāka (pateicoties pašu spējām) informācijas izplatīšana spēja | Izmantojot modernus IKT līdzekļus iespējama ļoti ātra, lēta un efektīva informācijas izplatīšana. Salīdzinoši zemas un vienreizējas izmaksas, kas nodrošina ilgtermiņa pozitīvu | Nozīmīgi riski netika identificēti Nenožīmīgs risks pastāv iespējā, ka apmācītie darbinieki vai uzņēmēji pārceļas uz citām teritorijām. |

| | | | | |
|--|---|--|---|---|
| apakšprogramma 0703 Darba prasmju apguve un atajunošana Īstermiņā šo problēmu iespējams risināt sniedzot konsultantu atbalstu 4.4 pasākuma Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana ietvaros | apmeklētāju skaits. Lielāks skaits darbinieku kuri spēj operatīvi darboties ar IKT | palielina iespēju piesaistīt klientus un gūt ienākumus, kas savukārt samazina atbalsta nepieciešamību nākotnē. | ietekmi | |
| C. Lauksaimniecības teritorijas | | | | |
| C.1. problēma – Zemnieki nesadarbojas - nozīmība 80 balles | | | | |
| LAP 2007-13.) Paplašināt Ražotāju grupu atbalstu, piemērojot to arī mazapjoma produkciju ražotājiem. (LAP Leader un Mērķinstrumenti pilsētpolitikai) Vietējo produktu tirgu izveide pilsētās. ZM konsekventa nostāja | Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvu skaits pa jomām Zemnieku skaits, kuri pārdod savu produkciju tirgū Lauksaimnieciskās ražošanas apjoms teritorijā | Ja lauksaimniecības teritorijās netiek ražota lauksaimniecības produkcija, tad nevar veidoties mijiedarbība ar patērētājiem pilsētā. Kooperatīvi ir elastīgāki un partnerības mehānisms palīdz labāk atrast tirgu un nodrošināt nepieciešamo produkcijas kvalitāti un apjomu. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvu attīstība samazina problēmas mērogu, iesaista mazaktīvākus zemniekus, nodrošinot tiem ienākumus un tādejādi mazinot sociāli ekonomisko risku līmeni. Vietējā tirgus attīstība dod iespēju nelielām saimniecībām saņemt ienākumus un iekļauties vietējā tirgū, palielinot zemnieku pašapziņu un uzlabojot sociālo un emocionālo klimatu. | Liela efektivitāte, jo ievērojami uzlabo situāciju lauksaimniecības teritorijās | Nespēj atrast tirgu savai produkcijai; Nespēj novērtēt, ko labāk audzēt; Nesaņem ienākumu atbilstoši ieguldītajam darbam Vidēji daudzpusīga problēma ar augstu risku |
| C.2. problēma – Maz netradicionālu piedāvājumu - nozīmība 45 balles | | | | |
| (LAP 2007-13.) Paplašināt atbalstu netradicionāliem vietējiem lauksaimniecības un citiem produktiem. Komersantu apmācības programmas ietvaros sniegt apmācību inovatīvas uzņēmējdarbības attīstībā. | Vietējā zīmola preču pieaugums Tirgus laukumu skaits | Vietējai zīmols rada interesi par precī, tas dod tai papildus „ bonusu” preču tirgū, vietējais tirgus dod iespēju zemniekiem saņemt ienākumus un iekļauties vietējā tirgū, palielinot zemnieku pašapziņu un uzlabojot sociālo un emocionālo klimatu. | Vidēja efektivitāte, jo dod nozīmīgu ieguldījumu lauksaimniecības teritoriju attīstībai | Produkcija nespēj konkurēt ar lielveikalu piedāvājumu Vienpusīga problēma ar augstu risku līmeni Vienpusīga problēma ar augstu risku līmeni |

| | | | | |
|---|--|--|---|--|
| C.3. problēma – „Hobija saimniecības” pretendē un zemnieku saimniecības statusu - nozīmība 45 balles | | | | |
| (LAP 2007-13) Pārskatīt atbalsta saņemšanas nosacījumus, nosakot atbalsta saņemšanas iespējas lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīviem (LPK) un palielinot gada finanšu apgrozījuma lieluma nosacījumu, kas vienlīdz būtu jāizpilda LPK un zemnieku saimniecībām. (LAP 2007-13) 3.ass pasākumu ietvaros paredzēt atbalstu mazajām lauku saimniecībām, kuras realizē savu produkciju tirgū. | Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvu skaits pa jomām Vietējā zīmola preču pieaugums | Kooperatīvi ir elastīgāki un partnerības mehānisms palīdz labāk atrast tirgu un nodrošināt nepieciešamo produkcijas kvalitāti un apjomu. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvu attīstība samazina problēmas mērogu, iesaista mazaktīvākus zemniekus, nodrošinot tiem ienākumus un tādejādi mazinot sociāli ekonomisko risku līmeni. Vietējā tirgus attīstība dod iespēju nelielām saimniecībām saņemt ienākumus un iekļauties vietējā tirgū, palielinot zemnieku pašapziņu un uzlabojot sociālo un emocionālo klimatu. | Vidēja efektivitāte, jo dod nozīmīgu ieguldījumu lauksaimniecības teritoriju attīstībai | Iecerētais neatbilst iespējām un rezultātā neizbēgama vilšanās un vainīgā meklēšana Vienpusīga problēma ar augstu risku līmeni |
| C.4. problēma – Laukos maz/nav darba vietu - nozīmība 100 balles | | | | |
| (Darbības programma „Cilvēkresursi un nodarbinātība”; un/vai „Uzņēmēju konkurētspējas uzlabošanas atbalsta programmas”) Mazā biznesa kursi iedzīvotājiem. (LAP Leader) Vietējo iniciatīvas grupu mazā biznesa aktivitātes. | Iedzīvotāju skaits Darbspējīgo iedzīvotāju skaits Iedzīvotāju ienākuma nodoklis | Ja teritorijā nav iedzīvotāju, tad teritorija zaudē savas plūsmas. Darba iespējas lauku teritorijās dod iespēju saņemt ienākumus un dzīvot laukos, dodot bērniem iespēju baudīt visus „lauku labumus” un uzlabojot sociālo un emocionālo klimatu apkārtējā teritorijā (nav tukšu, pamestu māju). | Liela efektivitāte, jo ievērojami uzlabo situāciju lauksaimniecības teritorijās | Nelabvēlīga sociāli ekonomiskā vide, pesimisms, neticība attīstības iespējām Daudzpusīga problēma ar augstu risku līmeni |
| C.5. problēma – Produkts netiek iekļauts tūrisma, rekreācijas shēmā - nozīmība 45 balles | | | | |
| (LAP 2007-13 Leader) Atbalsts kopējai tūrisma produkta sagatavošanai un vietējo partneru sadarbībai Komersantu apmācības programmas ietvaros sniegt apmācību uzņēmējdarbības attīstībā. | Vietējā zīmola preču, pakalpojumu pieaugums | Palielinās cilvēku (tūristu, atpūtnieku) plūsma un tiem sekojošā finansu plūsma. Pakalpojumu un vietējo preču attīstība dod iespēju nelielām saimniecībām saņemt ienākumus un iekļauties vietējā tirgū, uzlabojot sociālo un emocionālo klimatu teritorijā. | Vidēja efektivitāte, jo dod nozīmīgu ieguldījumu lauksaimniecības teritoriju attīstībai | Nav pietiekams klientu skaits Vidēji daudzpusīga problēma ar vidēju risku |
| C.6. problēma – Nav tirdzniecības vietu vietējai lauksaimniecības produkcijai - nozīmība 45 balles | | | | |
| (LAP Leader un Mērķinstrumenti pilsētpolitikai) Vietējo produktu tirgu | Vietējā zīmola preču pieaugums | Vietējā tirgus attīstība dod iespēju nelielām saimniecībām saņemt ienākumus | Vidēja efektivitāte, jo dod nozīmīgu ieguldījumu | Tirdzniecība lauku sētās, daudzdzīvokļu māju pagalmos |

| | | | | |
|--|--|---|--|--|
| izveide pilsētās. Komersantu apmācības programmas ietvaros sniegt apmācību inovatīvas uzņēmējdarbības attīstībā. | | un iekļauties vietējā tirgū, palielinot zemnieku pašapziņu un uzlabojot sociālo un emocionālo klimatu. | lauksaimniecības teritoriju attīstībai | Vidēji daudzpusīga problēma ar vidēju risku |
| C.7. problēma – Cilvēki aizbrauc no laukiem - nozīmība 20 balles | | | | |
| Veidot mērķinstrumentu, kura ietvaros novadiem būtu uzdevums veicināt iespēju attīstīties lauku sētām kā otrajām mājām teritorijās, no kurām aizbrauc patstāvīgie iedzīvotāji. (LAP Leader) Vietējo iniciatīvas grupu aktivitātes – sekmēt iedzīvotāju iesaistīšanos grupas darbā | Sezonas iedzīvotāju skaita pieaugums | Ja teritorijā nav iedzīvotāju, tad teritorija zaudē savas plūsmas. Sezonas dzīves vieta dod iespēju dzīvot laukos, dodot bērniem iespēju baudīt visus „lauku labumus” un uzlabojot sociālo un emocionālo klimatu apkārtējā teritorijā (nav tukšu, pamestu māju). | Vidēja efektivitāte, jo dod nozīmīgu ieguldījumu lauksaimniecības teritoriju attīstībai | Zūd lauku viensētu ainava, zūd ģimeniskums, kad radi sabrauc uz laukiem, pilsētas bērni vasarās dzīvo pie vecvecākiem un iemācās lauku darbus, izprot lauku dzīvi, dabas procesus Daudzpusīga problēma ar augstu risku līmeni |
| C.8. problēma - Pašvaldības nav informētas par ienākuma nodokļa daļu, kas ienāk no darba vietām citās teritorijās - nozīmība 60 balles | | | | |
| Pilsētpolitikas mērķinstrumenta ietvaros nodrošināt, ka pašvaldībām ir pieejami dati par iedzīvotāju ienākuma nodokļa daļu, kas ienāk no darba vietām citās pašvaldībās. | Ir pieejams | Izpratne par iedzīvotāju plūsmām teritorijā dod iespēju uzlabot tām nepieciešamo infrastruktūru un padarīt teritoriju iedzīvotājiem pievilcīgāku. | Liela efektivitāte, jo ievērojami uzlabo situāciju lauksaimniecības teritorijās | Netiek gādāts, lai atvieglotu nokļūšanu darba vietās (sab. transports. utm). Vienpusīga problēma ar vidēju risku līmeni |
| D. Derīgo izrakteņu ieguves teritoriju lauki | | | | |
| D.1. Problēma - Dabas resursus (galvenokārt, kūdru) iegūst ārvalstu uzņēmumi, eksports tiek veikts produkcijai ar zemu pievienoto vērtību – nozīmība 27 balles | | | | |
| Veicināt dabas resursu eksportu ar lielāku pievienoto vērtību (piemēram, kūdra)(dziļāka apstrāde, pakāšana utt.). Nodrošināt iespēju robežās izstrādāto derīgo izrakteņu lauku pārvēršanu par rekreācijas teritoriju | Resursu eksports ar lielāku pievienoto vērtību | Pievienotās vērtības radīšana būs par priekšnoteikumu darba vietu radīšanai | Nosacīta efektivitāte, jo attiecās uz galvenokārt uz kūdras ieguvuvi. | Uzņēmēju motivācija to darīt, ņemot vērā, ka jau ir stabilas loģistikas ķēdes |
| F. Transporta plūsmu koridoru un „vārtu” lauki | | | | |
| F1 problēma -Nespēja pelnīt naudu sniedzot pakalpojumus cilvēkiem, kas pārvietojās plūsmās – nozīmība 75 balles | | | | |
| Komersantu apmācības programmas ietvaros veikt vietējo esošo un potenciālo uzņēmēju apmācību ar mērķi attīstīt pakalpojumu sniegšanu plūsmām Jauno komersantu kreditēšanas programmas | Lielāks uzņēmumu skaits kas sniedz pakalpojumus kuri ir orientēti uz cilvēku plūsmām, kas iet cauri teritorijai. | Lielāks uzņēmumu skaits , kas orientējās uz plūsmām radītu jaunas darba vietas un samazinātu nepieciešamību meklēt darba iespējas citās teritorijās. | Salīdzinoši liela efektivitāte jo nav nepieciešami lieli ieguldījumi materiālos līdzekļos. | Nozīmīgi riski netika identificēti |

| | | | | |
|---|--|--|---|---|
| ietvaros sniegt aizdevumus jaunu uzņēmumu veidošanai, kuru biznesa plāni ir orientēti uz pakalpojumu, it sevišķi jaunu un inovatīvu, sniegšanu | | | | |
| G. Aizsargājamo dabas teritoriju lauki | | | | |
| G.1. problēma – Dažāda jurisdikcija - nozīmība 36 balles | | | | |
| Pašvaldību savienībai būtu jāpiedāvā mehānisms sadarbības līgumu noslēgšanai RAPLM izstrādāt priekšlikumus procedūrai kā pašvaldības var pieprasīt zemes īpašniekiem atmaksāt viņu teritorijas sakopšanas izdevumus. Likumdošanas iniciatīva iespējama arī no SAEIMAS puses | Sadarbības projekti | Saskaņojot intereses var gūt daudz lielāku „pievienoto vērtību” gan saglabājot dabas teritorijas un tām nekaitējot, gan dodot iespēju lauku iedzīvotājiem nopelnīt attīstot rekreācijas pakalpojumus. | Vidēja efektivitāte, jo dod nozīmīgu ieguldījumu aizsargājamo dabas teritoriju attīstībai | Teritorijas ir nesakoptas, jo pašvaldības nav tiesīgas tērēt līdzekļus citam piederošā īpašumā (piem. Valsts meži) Vienpusīga problēma ar vidēju risku līmeni |
| G.2. problēma – Pieejamība- nozīmība 27 balles | | | | |
| Pašvaldībām un valsts institūcijām saskaņot rekreācijas un vides aizsardzības intereses un atrast optimālākos risinājumus | Sadarbības projekti | Saskaņojot intereses var gūt daudz lielāku „pievienoto vērtību” gan saglabājot dabas teritorijas un tām nekaitējot, gan dodot iespēju lauku iedzīvotājiem nopelnīt attīstot rekreācijas pakalpojumus. | Vidēja efektivitāte, jo dod nozīmīgu ieguldījumu aizsargājamo dabas teritoriju attīstībai | Potenciāli tūrismam un rekreācijai nozīmīga teritorija netiek pilnībā izmantota (piem. nevar izbūvēt auto stāvvietas) Vienpusīga problēma ar augstu risku līmeni |
| H. Poligonu lauki | | | | |
| H.1. problēma - Nav izveidota depozītu sistēma – nozīmība 60 balles | | | | |
| Darbības programma "Infrastruktūra un pakalpojumi", prioritāte "Vides infrastruktūras un videi draudzīga enerģētikas veicināšana", pasākums "Vides aizsardzības infrastruktūra" – - līdzfinansējums depozītu sistēmas izveidošanai un ieviešanas kapitālieguldījumiem; - Tehniskā palīdzība depozītu sistēmas attīstībai; - Izstrādāt atbalsta instrumentus, kas | Depozīta punkti, depozītos nodoto atkritumu apjoms, atkritumu apsaimniekošanas tarifa samazinājums | Cilvēkiem pašiem nododot tirgotājiem daļu iepakojuma (piemēram, pudeles, papīru) var būtiski samazināt centralizēti savācamo atkritumu apjomu, un līdz ar to arī izmaksas, turklāt pa tiešo nododot iepakojumu tirgotājiem, tiek saglabāta nosacīti augstāka vērtība šim iepakojumam | Liela efektivitāte, mazāks tarifs iedzīvotājiem, mazāka ietekme uz mājsaimniecību budžetiem, lielāka atdeve otreizējai pārstrādei | Esošo atkritumu apsaimniekotāju ekonomiskās intereses var bremsēt ieviešanu, jo tas būtiski maina esošo atkritumu apsaimniekošanas biznesa struktūru |

| | | | | |
|---|--|---|--|---|
| nodrošinās atkritumu apsaimniekošanas sistēmā iesaistīto struktūru interesi depozītu sistēmas ieviešanai. | | | | |
| <u>I. Nacionālās nozīmes „mītiskie lauki”</u> | | | | |
| I.1. problēma – Pašvaldības nav informācijas un tās nenovērtē lauku zīmolu nozīmi vietās attīstība - nozīmība 24 balles | | | | |
| Komersantu apmācības programmas ietvaros sniegt apmācību reklāmas un mārketinga jomā. Apmācību vēlams sniegt ne tikai komersantiem, bet arī pašvaldību darbiniekiem. | Vietējā zīmola preču pieaugums | Vietējai zīmolam rada interesi par precī, tas dod tai papildus „ bonusu” preču tirgū, vietējais tirgus dod iespēju saņemt ienākumus un iekļauties vietējā tirgū, uzlabojot sociālo un emocionālo klimatu. | Vidēja efektivitāte, jo dod nozīmīgu ieguldījumu nacionālās nozīmes „mītisko lauku” teritoriju attīstībai | Netiek izmantotas visas iespējas, ko dod konkrētā vieta un mūsdienu IKT Vidēji daudzpusīga problēma ar vidēju risku līmeni |
| I.2. problēma – Lauku ģeogrāfisko vietu un tradicionālo produktu zīmoli netiek izmantoti vietās attīstība - nozīmība 24 balles | | | | |
| Komersantu apmācības programmas ietvaros sniegt apmācību reklāmas un mārketinga jomā. Apmācību vēlams sniegt ne tikai komersantiem, bet arī pašvaldību darbiniekiem. (LAP 2007-13 Leader) Atbalsts kopējai tūrisma produkta sagatavošanai un vietējo partneru sadarbībai, t.sk. veiciot sadarbību starp vietējo pašvaldību un lauksaimniecības preču, pārtikas produktu un ēdināšanas biznesu. | Vietējā zīmola preču pieaugums | Vietējai zīmolam rada interesi par precī, tas dod tai papildus „ bonusu” preču tirgū, vietējais tirgus dod iespēju saņemt ienākumus un iekļauties vietējā tirgū, uzlabojot sociālo un emocionālo klimatu. | Vidēja efektivitāte, jo dod nozīmīgu ieguldījumu nacionālās nozīmes „mītisko lauku” teritoriju attīstībai | Netiek izmantotas visas iespējas, ko dod konkrētā vieta un mūsdienu IKT Vidēji daudzpusīga problēma ar vidēju risku līmeni |
| I.3. problēma – Reģionālie zīmoli netiek izmantoti tūrisma vai uzņēmējdarbības iespēju reklamēšanā un vietās attīstība - nozīmība 24 balles | | | | |
| (LAP 2007-13 Leader) Atbalsts kopējai tūrisma produkta sagatavošanai un vietējo partneru sadarbībai, vicināt sadarbību ap reģionāliem zīmoliem, to papildinot radošām aktivitātēm, jaunu un kvalitatīvāku produktu un pakalpojumu veidošanu | Zīmola preču pieaugums | Zīmolam rada interesi par precī, tas dod tai papildus „ bonusu” preču tirgū, vietējais tirgus dod iespēju saņemt ienākumus un iekļauties vietējā tirgū, uzlabojot sociālo un emocionālo klimatu. | Vidēja efektivitāte, jo dod nozīmīgu ieguldījumu nacionālās nozīmes „mītisko lauku” teritoriju attīstībai | Netiek izmantotas visas iespējas, ko dod konkrētā vieta un mūsdienu IKT Vidēji daudzpusīga problēma ar vidēju risku līmeni |
| <u>J. Iekšējās perifērijas lauki</u> | | | | |
| J1 problēma -Iedzīvotāju aizplūšana no iekšējās perifērijas teritorijām - nozīmība 20 balles | | | | |
| Programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros izvērtēt ceļu infrastruktūras kvalitātes uzlabošanu teritorijās kur tas ir ekonomiski pamatots. | Teritorijas tipoloģijas maiņa. Kvalitatīva teritorijas statusa maiņa | Teritorijas tipoloģija maiņa paver jaunas ekonomiskās un sociālās attīstības iespējas. Lielāka iedzīvotāju mobilitāte samazina | Efektivitāti kopumā ir grūti novērtēt. Tā var būt atšķirīga dažādām teritorijām. Kopējās izmaksas ceļu un | Pastāv risks ka tipoloģijas maiņā ieguldītie resursi nedos vēlamu rezultātu un saglabāsies nepieciešamība |

| | | | | |
|---|---|---|--|---|
| | Lielāka iedzīvotāju mobilitāte. Zemākas preču un cilvēku pārvietošanās izmaksas | motivāciju pārcelties uz dzīvi citur jo nepieciešamos pakalpojumus un darba iespējas iespējams realizēt nemainot dzīves vietu. | transporta izbūvei parasti ir ievērojamas, kas samazina kopējo ekonomisko efektivitāti. | pēc turpmākām subsīdijām Ceļu un transporta infrastruktūras izbūve pati par sevi ne vienmēr nodrošina vēlamu attīstību lielas iedzīvotāju pasivitātes gadījumā. |
| Uzņēmējdarbības atbalsta programmas ietvaros veikt vietējo esošo un potenciālo uzņēmēju apmācību ar mērķi veicināt pievilcīgu tūrisma produktu izveidi iekšējās perifērijas laukos. | Lielāks uzņēmumu skaits. Lielāka nodarbinātība nišas produktu vai pakalpojumu jomā | Iekšējās perifērijas gadījumā ir zema darbaspēka pieejamība, kas neļauj attīstīt lielu preču vai pakalpojumu ražošanu tādēļ vienīgā iespēja ir specifisku nišas produktu izveide. | Kopējā efektivitāte var mainīties dažādās teritorijās atkarībā no iedzīvotāju aktivitātes līmeņa. | Pastāv risks ka sniegtais atbalsts nedod vēlamu ilgtermiņa rezultātu. |
| L. Mazo ostu teritorijas | | | | |
| L problēma - Problēma ir ievērojami kapitālieguldījumi resursu trūkums ostas kuģu ceļos un hidrotehniskajās būvēs - nozīmība 60 balles | | | | |
| Darbības programma "Infrastruktūra un pakalpojumi", prioritāte "Teritoriju pieejamības un sasniedzamības veicināšana", pasākums "Pieejamības un transporta sistēmas attīstība" – - līdzfinansējums hidrotehnisko būvju izveidei, rekonstrukcijai un kuģu ceļu uzturēšanai, gan kravu apstrādei, gan rekreācijai. - sadarbības veicināšanas aktivitātes starp ostām. - Izvērtēt ostu specializācijas iespējas | Ostas ar atjaunotiem kuģu ceļiem, saglabāts kravu apgrozījums vai pat pieaugums, nodarbinātība saistītājā reģionā | Ostas ir nozīmīgs reģiona ekonomikas dzinējspēks, no kā ir atkarīga ekonomiskā aktivitāte visā reģionā | Vidēji liela efektivitāte, jo skar ne tikai konkrēto pagastu, bet arī apkārtējo kravu baseina reģionu. | Vispārējās ekonomiskās krīzes izraisītā maksātne spēja eksporta tirgos |

7. Ieteikumi lauku teritoriju attīstības novērtēšanas instrumentiem

Pētījuma gaitā tika konstatēts, ka pašreiz Latvijā nepietiek datu un informācijas lai novērtētu teritoriju attīstības iespējas un to izmantošanu. Tādēļ pētnieki iesaka papildināt jau esošo instrumentāriju.

- būtu vēlams verificēt piedāvāto tipoloģiju precizitāti katrai konkrētai teritorijai.
- Vēlams izveidot IIEN monitoringa sistēmu lai varētu identificēt no kurām teritorijās ienāk lielākas nodokļu summas
- Vēlams izveidot darba vietu reģistru ko varētu izmantot cilvēku plūsmu identifikācijai
- Vēlams katrā teritorijās noteikt apsekojamo uzņēmumu un institūciju lielumu pēc darbinieku skaita un apgrozījuma.
- Vēlams katrā teritorijā identificēt sniegto pakalpojumu kapacitāti.
- Ceļu tīkla intensitāti un kvalitāti
- Sabiedriskā transporta kustības biežumu un maršrutus.

Lielu daļu no augstāk minētās informācijas būtu iespējams pielietot pakalpojuma pieejamības indeksa izveidei.

Šis indekss parādītu kādi ir pieejamie pakalpojumi, cik tālu tie atrodas un kādas ir iedzīvotāju iespējas tos sasniegt/saņemt. Lai šo indeksu varētu aprēķināt katrai pašvaldībai vajadzētu apsekot visas savas teritorijas pēc sekojoša algoritma

- Tiek identificētas lauku sētas, to grupas, ciemi kas aptver 500 m rādiusu
- Tiek noteikts iedzīvotāju skaits kas dzīvo aprakstāmajā teritoriālajā vienībā
- Tiek noteikts attālums no izvēlētas teritorijas līdz pakalpojuma saņemšanas vietai km
- Tiek uzskaitīts sabiedriskais transports kurš savieno izpētāmo vienību ar pakalpojuma sniegšanas vietu
- Tiek identificēta ceļa kategorija, kas savieno apskatāmo vienību ar pakalpojuma saņemšanas vietu.

Kā atzīmē *ESDP*, tad politiskajās un administratīvajās struktūrās **nozīmīgs ir reģionālais līmenis**, un reģionālo struktūru izveidošanai tiek sniegts arī īpašs ES atbalsts. Tomēr Latvijā reģionālais līmenis ir aizvien vēl veidošanas procesā un, ja netiks veikta otrā līmeņa administratīvo struktūru veidošana, tad pēc rajonu līmeņa likvidācijas, reģionālais līmenis tiešām ir apdraudēts. *ESDP* arī atzīmē, ka reģions, ir visatbilstošākais līmenis politikas rīcībām un to īstenošanai. Daudzos gadījumos saistībā ar telpisko attīstību tas arī ir atbilstošākais līmenis izpētei un analīzei. Arī dzīve kvalitātes nodrošināšana ir jāskata plašākā reģionā, ne tikai lauku vai pilsētās vai vietējās pašvaldības robežās, jo iedzīvotāji spēj izmantot pakalpojumus un atpūtas teritorijas arī ārpus formālām pašvaldību robežām.

Latvijā attīstība koncentrējas Rīgas reģionā un perifērijā esošie pilsētu funkcionālie reģioni atpauzē savā attīstībā. Tas nozīmē, ka attīstības spiediens uz Pierīgas lauku teritorijām ir ārkārtīgi liels, savukārt perifērijā esošās pilsētas ne vienmēr spēj izmantot savus potenciālus un to attīstība nav tik strauja. Tikai uz lauku-pilsētu atšķirībām vērstas politikas nevar ietekmēt metropoļu attīstības negatīvās ietekmes,

bet to var novērst **spēcīga nacionālā reģionālā politika**. Kā viens no svarīgākajiem reģionālās politikas sekmīgas realizācijas priekšnoteikumiem būtu jāmin izpratnes un zināšanu līmeņa paaugstināšana visu administratīvo teritoriju vadītājiem un darbiniekiem.

8. Secinājumi

1. Veicot ārvalstu pieredzes analīzi no vienas puses un, Latvijas pašvaldību apsekošanu, no otras, eksperti nonākuši pie secinājuma, ka Latvijas pilsētu un lauku mijiedarbība ir ļoti vāja, pēdējos gados daudzviet vēl pavājinājusies un virknes citās valstīs pielietojamo mijiedarbības instrumentu iedzīvināšanas Latvijā iespējas ir visai ierobežotas. Galvenie tā iemesli ir šādi:
 - a. Vāja lauku ekonomiskā attīstība, kas izskaidrojama ar ievērojamu sīko lauku saimniecību skaitu ar zemu darba ražīgumu. Turpretī ES valstīs dominē spēcīgi fermeru kooperatīvi vai lielsaimniecības laukos un tiem pieder pārstrādes, servisa, loģistikas u.c. uzņēmumi tuvējās pilsētās. Tādējādi pilsētu un lauku mijiedarbības pamatā ir vienota ekonomiskā, institucionālā un materiāli tehniskā bāze, kas aptver gan laukus, gan arī pilsētas.
 - b. līdz pirmā līmeņa administratīvi teritoriālās struktūras (novadu) reformai pastāvējusī administratīvā sadrumstalotība un ar to saistītā resursu sadrumstalotība ierobežoja lielas Latvijas teritorijas daļas perspektīvo attīstību, bija stagnācijas, atpalicības un ievērojama lauku un pilsētu iedzīvotāju daļas emigrāciju veicinošs faktors. Palikušiem iedzīvotājiem, it īpaši lauku apvidos, daudzviet bija jāsamierinās ar zemu publisko pakalpojumu kvalitāti, kas bija daļēji saistīta ar resursu trūkumu, daļēji ar nepietiekamo pakalpojumu sniedzēju kvalifikāciju.
 - c. nepietiekami attīstīta infrastruktūra, it īpaši transporta nozarē. Tas neveicina investīciju piesaisti lielā daļā Latvijas teritorijas, bremsē uzņēmējdarbības attīstību.
2. Pamatā pabeigta pirmā līmeņa administratīvi teritoriālā reforma, apvienojot pagastus un izveidojot novadus, kā arī paplašinot pilsētu teritorijas, ir ļāvusi būtiski samazināt līdzšinējo pašvaldību skaitu. Rezultātā ir parādījušies priekšnosacījumi lielākai mēroga ekonomijai, t.i. - jaunizveidoto pašvaldību rīcībā esošo resursu koncentrācijai un, līdz ar to, racionālākai to izmantošana. Tas ļauj piešķirt šīm pašvaldībām arī lielāku patstāvību un atbildību par to pārziņā esošo publisko pakalpojumu kvalitatīvo līmeni. It īpaši tas sakāms par pilsētām, kā teritoriālās mijiedarbības lokusiem.
3. Veicot pētījumu procesā analītiskus aprēķinus, eksperti secināja, ka arī novadu reforma nespēs atrisināt visas augstāk minētās mijiedarbības problēmas bez valsts atbalsta, it īpaši runājot par perspektīvo attīstību. Piemēram, transporta infrastruktūras attīstībai nepieciešamie ieguldījumi daudzviet acīmredzami pārsniedz novadu (kombinēto pagastu) potenciālo budžetu apjomus, pat ņemot vērā sagaidāmos pozitīvos sinerģijas efektus.

Tas nozīmē, ka lūkojoties tālākā perspektīvā, būtu jāizšķiras par divām alternatīvām:

- a. pamatā turpināt līdzšinējo pašvaldību atbalstīšanas politiku no valsts budžeta līdzekļiem, izlīdzināšanas fondiem utt.
 - b. meklēt jaunus risinājumus, decentralizējot daļu ar teritoriālo attīstību ilgtermiņā veicamo funkciju pašvaldībām līdz ar attiecīgu nodokļu bāzi. Tas tikai daļēji būtu iespējams novadu līmenī. Kardināls risinājums būtu veidot lielākas otrā līmeņa pašvaldības (apriņķus), kas ļautu būtiski paaugstināt resursu koncentrācijas līmeni, paaugstināt pašvaldību sistēmas autonomiju kopumā un nodrošināt tās kapacitāti pamatā patstāvīgi risināt to ilgtermiņa attīstības jautājumus.
4. Eksperti uzskata, ka tieši otrā alternatīva, t.i. pašvaldību reformas turpināšana ar otrā līmeņa pašvaldību (apriņķu) veidošanu, nodrošinātu pietiekamu ekonomisko pamatu teritoriālajai attīstībai, kuras pamatā būtu aktīva un pieaugoša lauku un pilsētu mijiedarbība. Par labu šādai alternatīvai runā arī citu valstu pieredze, piemēram, Dānijas, kur reformu process vēl turpinās. Šobrīd šajā valstī no 271 zemākā līmeņa pašvaldības teritoriālās reformas rezultātā 2005.g. palikušas tika 98. Samazinājums gandrīz 2.8 reizes. Savukārt iedzīvotāju skaita ziņā vairumā Dānijas municipalitāšu pēc reformas dzīvo vidēji ap 30-50 tūkstoši iedzīvotāju. Savukārt Latvijā jaunizveidotajos novados iedzīvotāju skaits ir ap 10-20 tūkstoši. Ja Dāniju var uzskatīt par piemēru Latvijai, tad jāsecina, ka Latvijas novadi, salīdzinājumā ar Dānijas municipalitātēm joprojām ir salīdzinoši nelieli.
5. Dānija tomēr valda uzskats, ka arī palielinātās municipalitātes nespēj nodrošināt pietiekamā līmenī savu patstāvību ilgtermiņa attīstības un kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanas kontekstā. Tāpēc procesā ir otrā līmeņa pašvaldību reforma, kur paredzēts izveidot piecus jaunus lielus reģionus, kur mazākais reģions pēc platības būs 2560 kv/km liels (Hovedstaden), bet lielākais - 13190 kv/km (Midtjylland).
6. Latvijā, ja Dānija var tikt ņemta par piemēru, tad veicot līdzīgu reģionālo reformu būtu vēlams noteikt, ka to galvenais uzdevums ir noturīgas attīstības nodrošināšana ilgtermiņā. Tas būtu iespējams, piešķirot tiem attiecīgas tiesības un resursu avotus, t.sk.:
- a. būtu nepieciešams pārskatīt nodokļu ieņēmumu sadalījumu starp valsts budžetu un apriņķiem, paredzot tiem tiesības daļu nodokļu, piemēram, iedzīvotāju un juridisko personu ienākuma nodokļus iekasēt patstāvīgi;
 - b. ņemt banku kredītus un izlaist municipālās parādzīmes (obligācijas) pārdošanai brīvā tirgū valdības noteikto limitu ietvaros.